

Yedi Yıl Savaşlarında Rus Ordusu (1756-1763)

Sinan YÜKSEL¹

Yedi Yıl Savaşlarında Rus Ordusu (1756-1763)

Öz

Yedi Yıl Savaşları Prusya Kralı II. Frederick'in saldırgan politikasından ve İngiltere ile Fransa'nın sömürge topraklarındaki çekişmelerinden ortaya çıkan uzun soluklu bir savaştır. Rusya bu savaşa Doğu Prusya topraklarını alabilmek ve Baltık kıyılarını ele geçirebilmek adına Prusya karşıtı olan tarafta Avusturya ve Fransa'nın yanında dâhil olmuştur. Savaşta Rusya, Doğu Prusya'yı ve Baltık kıyılarını ele geçirmiştir. Müttefikler arasında yaşanan görüş ayrılıkları Prusya'nın kesin olarak yenilmesine ve savaştan çekilmesine engel olmuştur. Fransa ve Avusturya Rusya'nın büyük kazanımlar elde edip güçlenmesini istemediler. Çariçe Yelizaveta döneminde tüm imkânlarını savaşa için seferber eden ve epeyce başarı yakalayan Rusya, Çariçenin ölümü sonrasında tahta çıkan Prusya hayranı III. Petro'nun, II. Frederick ile imzaladığı barış antlaşmasıyla savaştan çekilmiş ve yapılan barış antlaşmasıyla da savaşta elde ettiği tüm kazanımlarından vazgeçmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rusya, Yedi Yıl Savaşları, Çariçe Yelizaveta, II. Frederick

Makale Türü: Araştırma makalesi

The Russian Army in the Seven Years Wars (1756-1763)

Abstract

The Seven Years' War resulted from the aggressive policy of King Frederick II of Prussia and the rivalry between Britain and France over colonial territories. Russia was involved in this war on the anti-Prussian side, on the side of Austria and France, to take the East Prussian territories and to seize the Baltic coast. Russia was victorious in most of its battles with Prussia in the war and captured East Prussia and the Baltic coast. Disagreements between the Allies prevented Prussia from being decisively defeated and withdrawing from the war. France and Austria were reluctant to see Russia making major profits and growing stronger. Russia, which had mobilized all its resources for the war and achieved success during the reign of Tsarina Yelizaveta, withdrew from the war with the peace treaty signed with Frederick II by the Prussian admiral Peter III, who ascended the throne after the death of the Tsarina. With the peace treaty, Russia relinquished all its gains.

Keywords: Russia, Seven Years' War, Tsarina Yelizaveta, II. Frederick

Paper Type: Research article

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, sinanyksel@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0003-3055-7814>

1. Giriş

Bu makalede Yedi Yıl Savaşlarına Rusya'nın katılması, savaş sırasında ordunun iâşesinin sağlanması için yapılanlar ve Rus ordusunun Prusya ile yaptığı mücadele ele alınacaktır. Çalışmamızda Rus ordusunun Yedi Yıl Savaşlarında Prusya'ya karşı başarılı olup olmadığının cevabı aranmıştır. Çalışmanın konusu tarihi literatürde çok bilinmeyen bir konu olmamakla birlikte ülkemizde bu konuya dair yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Yedi Yıl Savaşları ile ilgili ülkemizde yapılan çalışmalarda akla ilk gelen çalışma Uğur Demir'in, "1768-1774 Savaşı Öncesi Osmanlı Diplomasisi" adlı çalışmadır. Yazar, Yedi Yıl Savaşlarının diplomatik kısmını ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Türkçe literatürde Yedi Yıl Savaşlarında Rus ordusunu anlatan çalışma yoktur. Yapılan bu çalışmayla bu konuya dair Türkçe literatüre bir kaynak kazandırılmak istenmiştir.

Modern Rus ordusunun kurucusu I. Petro'dur. I. Petro'nun Rus ordusundaki reformları, babası Çar Aleksey Petroviç'in (1645-1676) çalışmaları üzerine inşa edilmiştir (Scott, 2001:15). I. Petro, hem orduyu yapılandırmaya hem de ordudaki hizmet ilkelerini yeniden tanımlamaya yönelerek yaşam boyu hizmet eden askerlerden oluşan sürekli bir ordu kurmuştur. Bu orduyla ilgili askere alma, alınan askerleri eğitme ve askerlerin teçhiz edilmesi yükümlülüğünü devletin üzerine aldı. 1705 yılından itibaren orduya düzenli asker alımını başlattı. Buna göre ordu için askerler, toprak sahipleri tarafından seçilen her yirmi haneden bir kişi olmak üzere doğrudan köylerden alınmaktaydı (Hosking, 2019: 273-274). 1708 yılında bir değişikliğe gidilerek önce her kırk haneden bir, sonra ise her 75 haneden bir asker alınması emri verildi (Kurat, 2020: 282). Orduya alınan bu kişiler minimum yiyeceğin ve giysisinin bulunduğu toplama noktalarına gönderildi. Buradan sonra ihtiyaçları devlet tarafından karşılandı. Askere alınan kişi askerlik görevini yapmazsa ya da askerlikten kaçarsa askere alındığı bölgedeki komşu haneler onun yerine başka birini bulmak zorundaydı. Böylece askeri yükümlülük ortak sorumluluk hâline getirildi. I. Petro, orduda yaptığı reformlarla yaklaşık 200.000 kişilik bir ordu kurmayı başardı (Hosking, 2019: 274). I. Petro, Osmanlılardan Azak Kalesini aldıktan sonra Azak Donanması adıyla ilk Rus savaş donanmasını kurdu. Azak denizi sahilinde Tagonrog Limanı Rus donanmasının üssü yapıldı. Petro'nun Prut'ta Osmanlılara yenilgisiyle Azak donanması dağıtıldı. 1703 yılında I. Petro Fin körfezinde de donanma inşaatını başlattı. İsveç'i yenebilmek için güçlü bir donanmaya sahip olması gerektiğini bildiğinden bu işe çok önem verdi. Petro'nun saltanatının sonlarında Rus Baltık donanması 48 büyük savaş gemisi ile 787 adet kürekli gemiden oluştu (Kurat, 2020: 283).

Petro'nun 1725'te ölümünden sadece bir yıl sonra büyük ve daimî ordunun devasa maliyetleri, ordudaki subaylara bir yıla varan süreler boyunca ücretsiz ve harçlıksız izin verilmeye başlanılmasına neden oldu. 1729'da yapılan bir teftişte ordunun tamamen dağılmakta olduğu ortaya çıktı. 1730'da Rus tahtına çıkan Çariçe Anna bir komisyon oluşturarak orduyla ilgili konuları değerlendirmeye başladı. Komisyon ordunun derhal yeniden düzenlenmesine karar verdi. Komisyon 1731'de biri barış diğeri savaş için olmak üzere iki farklı nihai güç sağlayan yeni bir ordunun teşkil edileceğini ilan etti. Bu yeni teşekküle göre barış zamanında düzenli ordunun sayısı 90.000, savaş zamanında ise 230.000 kişi olacaktı. Bu rakam Rusya'nın askerî teşkilatını, döneminde Avrupa'nın en güçlü kara kuvveti yapmaya yeterliydi. 1741'de Rus tahtına çıkan Çariçe Yelizaveta ordunun son 10 yıldır Prusya askeri modelleriyle organize edilmesi geleneğine son verdi. Orduya babası I. Petro'nun geleneğine ve yöntemlerine geri dönüş yapılmasını emretti. 1716'da babası tarafından çıkarılan askerî tüzüğü yeniden yürürlüğe koydu. Askerî düzenlemelerdeki değişiklikleri piyade ve süvari teşkilatındaki değişiklikler takip etti. Saha topçularının organizasyonunda da önemli değişiklikler yapıldı. Çariçe Yelizaveta'nın geniş çaplı bu düzenlemeleriyle Rus ordusu, Yedi Yıl savaşları öncesinde Prusya ile mücadele edebilecek bir duruma getirildi (Menning, 2005: 48-53).

2. Rusya'nın Yedi Yıl Savaşlarına Girmesi

Yedi Yıl Savaşları (1756-1763), İngiltere ve Fransa'nın Kuzey Amerika ve Doğu Hint Adaları'ndaki rekabetinden, Prusya'nın saldırgan politikasının Avusturya ve Rusya'nın dış politika çıkarlarıyla çatışmasından kaynaklandı (Krasnoy ve Daynes, 2001: 716). Yedi Yıl Savaşlarında bir yanda Rusya, Avusturya, Fransa, İspanya, Saksonya ve İsveç diğer yanda ise Prusya, İngiltere (Hannover ile ittifak halinde) ve Portekiz karşı karşıya geldi. Rus ordusu, yüzyılın en büyük komutanı olarak kabul edilen Prusya Kralı II. Frederick ile savaştı (Rambaud, 2004: 3).

Rusya'nın bu savaşa girmesi büyük ölçüde Yelizaveta Petrovna'nın II. Frederick'e karşı tutumundan kaynaklandı². Haziran 1756'da İngiltere'nin Petersburg'daki elçisi hükümetine; "Çariçe Yelizaveta'nın Prusya Kralına duyduğu kişisel hoşnutsuzluk, o kadar az gizleniyor ki, her dakika alevleniyor" şeklinde yazdı. Yelizaveta'nın tavrının yanı sıra Rusya'nın Baltık Denizi kıyılarındaki konumunu güçlendirmesi için de Prusya ile mücadele etmesi kaçınılmazdı. Ayrıca Rusya'nın Lehistan sorununu çözebilmesi için de bu savaşa Prusya karşıtı katılması gerekiyordu (Naumov, 1993: 68). Prusya, yenilgiye uğratılırsa Rusya stratejik anlamda önemli bir konuma gelebilirdi.

Yedi Yıl Savaşlarının arifesinde St. Petersburg'da Rusya'yı kendi yanlarına çekebilmek için yabancı elçilerin faaliyetleri yoğunlaştı. 3 Şubat 1756'da İngiliz elçisi Williams, Rus hükümetine İngiltere ile Prusya arasında imzalanan anlaşma hakkında resmî olarak bilgi verdi. Williams, Fransa'yı güçlü bir müttefikten mahrum bırakmak ve Hannover'i güven altına almak için zorunluluktan Prusya ile antlaşmanın yapıldığını, bu antlaşmanın Rusya ile yapılan anlaşmayı ihlal etmediğini açıkladı. Prusya ile yapılan görüşmelerin kendilerinden neden gizli tutulduğu sorusuna Williams görüşmelerin kısa sürede hızlı bir şekilde sonuçlandırıldığını, kendisinin de görüşmelerden haberinin olmadığını söyledi. İngiltere ile Rusya arasında ilişkilerin kötüleşmeye başladığı bu tarihlerde, II. Frederick de Rusya ile yakınlaşma adına çeşitli adımlar attı. Prusya Kralı, Petersburg'da temsilcisi olmadığı için İngiliz elçisi Williams aracılığıyla ittifak teklifinde bulundu. Kendilerine saldırgan bir politika izleyen Avusturya'ya karşı aracı olmasını istedi. Çariçe Yelizaveta bu teklifi kabul etmedi. İngiliz hükümeti, St. Petersburg'daki gelişmelerden rahatsızlık duyarak görüşmelerde zayıflık gösteren Williams'ı geri çağırdı. Rusya, ortak bir düşmanla ayrı görüşmeleri yasaklayan İngiliz-Rus sözleşmesinin gizli maddesini ihlal ettikleri için İngiliz hükümetini kınadı. İngiltere'nin Prusya ile yaptığı antlaşma ve sonrasında yaşanan gelişmeler nedeniyle Rusya ile İngiltere karşıt bloklarda yer aldılar. Burada şunu belirtmek gerekir ki Rusya ile İngiltere arasında bir çıkar çatışması yoktu. Savaş sırasında da iki taraf da birbirlerine düşmanca bir siyaset izlemediler (Anisimov, 2020: 151-155). Bunda İngiltere'nin Fransa ile sömürge topraklarında yaptığı mücadelenin ve Rusya ile arasındaki ticaretin önemli bir rolünün olduğunu belirtmek gerekir.

Avrupa'daki gelişmeler üzerine 25 Mart 1756'da Çariçe Yelizaveta başkanlığında hükümet toplanarak çok önemli kararlar aldı. Alınan kararlar gereğince öncelikle Avusturya, II. Frederick'e karşı saldırmaya ikna edilecekti. Bunun karşılığında Avusturya'ya 80.000 kişilik ordu sözü verilecekti. Fransa da Avrupa'daki savaflara katılması için ikna edilecekti. Rus birliklerinin Lehistan topraklarından geçmesi için Lehistan hükümetiyle görüşülecekti. Osmanlı Devleti ve İsveç ile barış içerisinde olunacak, her iki devlet de hareketsiz tutulmaya çalışılacaktı. II. Frederick'e baskı yapıp, Silezya'yı Avusturya'ya, Doğu Prusya'yı da Rusya'ya bırakmaya zorlanacaktı (Rambaud, 2004: 18). Bu toplanan heyet, konferans³ adını aldı ve sonrasında kalıcı bir kurum hâline geldi. Konferans, Moskova'dan 1750 ve Riga vasıtasıyla Petersburg'dan 2000 km uzakta, Oder Vadisi'nde yaşanan bir savaşı mikro düzeyde idare etmeye çalışacaktı (LeDonne, 2016: 155). Konferans, Yedi Yıl Savaşları yıllarında hem askerî hem de diplomatik

² Ordu komutanlarının Prusya ordusuyla savaşmak gibi büyük arzuları yoktu. Savaşa girme kararı politikacılara aitti. Çariçe Yelizaveta Rusya'yı kritik bir rotaya doğru yönlendiren başlıca aktördü (Keep, 220).

³ Dışişleri Bakanı Bestejev-Ryumin'in ısrarı üzerine, konferans adı altında özel bir askerî konsey kuruldu. (Petrova, 1892: 102).

işleri yönetecek en yüksek devlet organına dönüştü (Frumenkov, 1971: 108). Konferans, her ne kadar savaş sahasına uzak olsa da aldığı kararlarla savaşı yönlendirmekteydi.

Konferans, Rusya'nın ana hedefini "Prusya kralını zayıflatmak ve onu kendisi için korkusuz ve kaygısız kılmak" olarak belirledi. Konferans katılımcılarına göre, II. Frederick'i zayıflatmak, artan etkisini ılımlı sınırlara çekip, fetih planlarını engellemek gerekiyordu. Konferans, bu programı yürütmek için, Silezya'nın Avusturya'ya geri verilmesini sağlayıp Avusturya ile bir ittifak yapmayı, Osmanlı Devleti ve İsveç ile tarafsızlığı tesis etmeyi gerekli gördü (Frumenkov, 1971: 108). Rusya, Osmanlı Devleti ile barışın devam etmesi için III. Osman'ın tahta çıkışını da bahane ederek İstanbul'a bir elçi gönderdi. Gönderilen elçi ile daha önce yapılan antlaşma şartlarına uygun olarak barışın devamını istediklerini söyledi. Osmanlı Devleti verdiği cevapta Rusya tarafından antlaşma şartlarına uyularak dostça davranıldığı takdirde kendilerinin de barış şartlarına uyup dostluğu devam ettirecekleri bildirildi ((BOA), A.DVNS.NMH, d 8, sayfa 358 belge no: 276; sayfa 363, belge no: 280). Prusya ile mücadele sırasında Osmanlı Devleti ve İsveç ile mücadele, Rusların güçlerinin farklı cephelere bölünmesine, nihayetinde başarısızlığa da neden olabilirdi. Bundan dolayı bu iki devletle dostça geçinmek önemliydi. Rusya, Osmanlı Devleti ile yaptığı diplomatik temas neticesinde buradan gelebilecek tehlikenin önüne geçmiş oldu. Savaş sırasında Rusya, İsveç ile Prusya'ya karşı ittifak yaparak, bu tehlikeyi de kendiliğinden ortadan kaldırdı⁴.

Konferansın aldığı kararlar sonrasında Avusturyalılarla işbirliği için görüşmeler başladı. Görüşmeler neticesinde Rusya ile Avusturya arasında 2 Şubat 1757 tarihinde savunma ve saldırı antlaşması imzalandı. Yapılan antlaşmaya göre her iki devlet II. Frederick'e karşı 80.000 kişilik bir ordu hazırlayacaktı. Rusya, II. Frederick, Glatz ve Silezya'yı Avusturya'ya bırakana kadar Prusya ile savaşacaktı. Bunun karşılığında Avusturya, Rusya'ya yıllık 1 milyon ruble sübvansiyon verecekti (Ramboud, 2004: 18). Bu para, Rusya'nın kendi topraklarından uzakta yapacağı savaşta ordusunun finansmanını sağlamak adına oldukça önemliydi.

Rusya ve Avusturya, Osmanlı Devleti'ne karşı genel tutumları ve Fransa'nın Orta ve Doğu Avrupa politikalarına muhalefetten dolayı birbirlerine yakınlaştılar. II. Frederick tehlikesi de iki devleti birlikte hareket etmeye zorladı. Prusya Kralı, Rusya'yı doğrudan tehdit etmese de onun Baltık'ta ve İsveç'teki faaliyetleri Rusya adına bir tehditti. Avusturya'dan Veraset savaşlarında vermek zorunda kaldığı Silezya'yı alan II. Frederick'in Avusturya topraklarını tehdit etmesinden dolayı rahatsızdı (Anisimov, 2020: 191-192). Çok sağlam temellere dayanmasa da iki devletin çıkarları birlikte hareket etmeyi gerektiriyordu.

St. Petersburg'da Rusya ile ittifak yapmak isteyen bir diğer devlet Fransa'ydı. Fransa, Rusya ile ittifak görüşmelerine 1755'te başladı. Fransa Kralı XV. Louis, Prusya'nın yanı sıra İngiltere ile de sorunlar yaşamaya başlayınca ittifak arayışını hızlandırdı. 1755'te İskoç Makenzi Douglas kralın gizli talimatlarıyla Rusya ile ittifak yapmak için St. Petersburg'a gitti. Douglas, çarîçe Yelizaveta ile görüştürülme de Dışişleri Bakanı yardımcısı M. İ. Vorontsov tarafından getirdiği teklifler çarîçeye ulaştırıldı. Bu ilk girişimlerden bir sonuç alınamadı. Douglas bir yıl sonra Fransa'nın resmî temsilcisi olarak Fransız Dışişleri Bakanından aldığı mektupla tekrar St. Petersburg'a geldi (Ramboud, 2004: 15). Rus yetkililerle görüşmeler yaptı. Bu görüşmeler sonrasında Çarîçe Yelizaveta 18 Mayıs'ta Douglas'a Fransa ile ilişkileri yeniden kurmayı kabul ettiğini ve bir temsilcisini Paris'e göndereceğini bildirdi. Yelizaveta, 4 Temmuz 1756'da Dışişleri Bakanı yardımcısı Vorontsov'un sırdaşı Dışişleri Koleji'nde görev yapan F. D. Behteyev'i Fransa'ya gönderdi. Rusya, Avrupa'daki gelişmelerden yararlanarak Fransa'nın kendisine karşı oluşturduğu Osmanlı Devleti, Lehistan ve İsveç'i kapsayan "Doğu Bariyeri'ni" bu şekilde yıkmaya çalıştı. Fransa, Rusya'yı Avusturya ile yaptığı ittifaka dâhil edebilmek için Rus isteklerini kabul

⁴ Bkz. Sayfa 5.

etti. St. Petersburg’da yapılan görüşmelerde Bestujev-Ryumin ve Vorontsov, Rusya’nın Osmanlı Devleti ile mücadelesinde Fransa’nın Rusya’ya yardım etmesi maddesini koydurmaya çalıştı. Douglas bu maddenin resmi olarak imzalanmasını reddetti. Ancak antlaşma metnine, Osmanlı ile bir savaş durumunda Fransa’nın St. Petersburg’a mali yardım yapacağı yönünde gizli bir maddenin konulmasını kabul etti. Fakat antlaşmaya konulmak istenen bu gizli maddeyi XV. Louis onaylamayı reddetti. XV. Louis, gizli maddenin antlaşmadan çıkarılmasını Yelizaveta’dan istedi. Yelizaveta da bu isteği kabul etti. Böylelikle Rusya, Avusturya-Fransa ittifakına katıldı. Yapılan ittifak antlaşmasında Rusya’nın Osmanlı Devleti ve İran ile yapacağı olası savaşlar ile mevcut İngiliz-Fransız çatışması hariç tutuldu (Anisimov, 2020: 170-174). Tarihin iniş çıkışları XV. Louis’i Yelizaveta Petrovna ile işbirliği yapmaya yöneltmiş olsa da bu, onun düşmanlığını azaltmadı. Zoraki yakınlaşma, resmi diplomasinin yanı sıra hükümdarların kişisel yazışmaları aracılığıyla gerçekleşti. Prusya karşıtı koalisyonun her üyesi vagonu kendi yönlerine çekti (Vinogradov, 2004: 98). Bu durum müttefiklerden daha çok Prusya’nın işine yaradı.

Aslında Rusya'nın çıkarları, müttefikleri olan Avusturya ve Fransa'nın planlarıyla örtüşmüyordu. Ancak Prusya'nın saldırganlığı, anlaşmaya katılan ülkelerin her birini ayrı ayrı tehdit ettiğinden, kendi devletlerinin sınırlarını güvence altına almak için bir araya geldiler. (Frumenkov, 1971: 109). II. Frederick, Haziran 1756’da seferberlik ilan etti ve savaş hazırlıklarına başladı. Bazı casuslardan, Saksonya’nın Avusturya ile ittifak yaptığına dair haberler aldı. Bu tarihlerde Avusturya da seferberlik ilan etmişti. II. Frederick, Avusturya’ya bu hazırlıkların nedenini sordu. Tatmin edici cevap alamayınca da Saksonya’ya saldırmaya karar verdi (Redman, 2014: 5). 28 Ağustos 1756’da yaklaşık 100.000 kişilik Prusya ordusu Saksonya’yı işgal etti. Saldırının ani olması ve sayısal üstünlük II. Frederick’e hızlı bir başarı getirdi. 9 Eylül’de Prusya birlikleri, Saksonya'nın başkenti Dresden’i işgal etti. Aynı zamanda Lehistan kralı olan Saksonya Seçmeni III August, Varşova’ya kaçtı. Kısa bir direnişin ardından 20.000 kişilik Sakson ordusu 15 Ekim’de silahlarını bıraktı. Saksonya işgal edildi ve büyük bir tazminat ödemek zorunda kaldı. Sakson ordusu, II. Frederick’in ordusuna dâhil edildi (Frumenkov, 1971: 109-110). Böylece II. Frederick, Yedi Yıl Savaşlarını başlatmış oldu.

Prusya’nın saldırganlığından endişe duyan Rusya ve Fransa harekete geçti. 2 Şubat 1757’de Rusya ile Avusturya arasında bir antlaşma yapıldı. Aynı yılın 1 Mayıs’ında Avusturya-Fransız Konvansiyonu imzalandı. Bu konvansiyon Fransa’ya 105.000’den fazla kişiden oluşan bir orduyla Prusya’ya karşı savaşa katılma ve Avusturya’ya yıllık sübvansiyon ödeme yükümlülüğü getirdi. Böylece 1757 yazında, II. Frederick’e karşı Rusya, Avusturya, Fransa, Saksonya ve İsveç ittifak içerisine girdi. Tarafların asker sayıları şu şekildeydi: Prusya 145.000, İngiltere 90.000, Rusya 330.000 (saha ve garnizon birlikleri dâhil), Fransa 210.000, Avusturya 140.000 (garnizon birlikleri olmadan). Bu rakamlardan anlaşıldığı üzere güç dengesi Prusya lehine olmaktan çok uzaktı. Prusya kralının stratejisi, hareketin hızına ve sürprizine dayanıyordu (Frumenkov, 1971: 110). Buna rağmen II. Frederick rakiplerini birer birer yenebileceğini umarak bir savaş başlatmaya karar verdi. O tarihlerde müttefikler henüz hazır değildiler. Prusya ordusu ise tamamen seferber edilmiş ve iyi silahlanmıştı (Beskrovnıy, 1958: 265). Prusya kralı, ayrıca Rusya’da ajanları vasıtasıyla Rus komutanlığının planları hakkında bilgi aldı. Rus ordusundaki Alman kökenli bazı yüksek rütbeli subayların yanı sıra tahtın varisi Büyük Knez Pyotr Fedoroviç (III. Petro) gibi çeşitli nüfuzlu kişiler II. Frederick lehine casusluk faaliyetlerinde bulundu. Bundan dolayı Pyotr Fedoroviç konferanstan çıkarıldı (Frumenkov, 1971: 108;110).

Rusya bir yandan savaş hazırlıkları yaparken bir yandan da Prusya’ya karşı savaş ilan edip bir manifesto yayınladı. Manifestoda şunlar yazılıydı: “Prusya Kralı... Lehistan bölgesinin kralı ve Majesteleri Roma İmparatoriçesi kraliçenin topraklarına saldırdı. Sadık müttefikimizin toprak bütünlüğü, sözümlüğün kutsallığı ve bununla bağlantılı sadece şeref ve haysiyet değil aynı zamanda kendi İmparatorluğumuzun güvenliği için de bu saldırganca karşı gerçek yardımımızın gerekliliği ortaya çıktı” (Beskrovnıy, 1958: 265). Rusya, Lehistan’a bir elçi göndererek işgalden duyduğu üzüntüyü ifade edip her türlü desteğe hazır olduğunu bildirdikten sonra, Prusya ile mücadele için askerlerinin Lehistan’dan

geçmesi gerektiğini belirtti. Bu talebe muhalifler olsa da Kral August sıcak baktı. Rusya, Fransa ile yaptığı ittifak görüşmelerinde Lehistan'ın iç işlerine karışmamayı, askerlerinin ihtiyacını gerektiği durumlarda ücretini ödeyerek Lehistan'dan karşılamayı ve kısa sürede askerlerinin buradan sevkini yapmayı kabul etti⁵.

Yedi Yıl Savaşlarının başlangıcında Ruslar ilk olarak sınırlarını korumaya yönelik kuzeybatı kalelerinin tahkimatlarının yapılmasını kararlaştırdı. 1757 Ocak ayından itibaren Riga, Revel ve Viborg kalelerinin restorasyonu ve St. Petersburg ve Şilesselburg kalelerinin güçlendirilmesi için çalışmalar yapıldı. Bu bölgelere bir saldırı beklenilmesine de yine de tahkimatların onarılmasına karar verildi. Garnizon askerleri arasında çeşitli inşaat alanlarında uzman olan askerler işçi olarak kullanıldı. Daha karmaşık işler içinse işçiler alınarak kalelerin onarımları yapıldı (Slavnitskiy, 2017: 73). Böylelikle dışarıdan gelebilecek saldırılar için önlemler alınmış oldu.

Senato, savaşta masrafları azaltmak için çareler arasa da bu çok da mümkün olmadı. Ordunun ihtiyaçlarını gidermek ve bakımını yapmak, ülke içerisinde nispeten ucuzdu; ama ülke dışında bunu yapmak çok daha masraflıydı. Ülkenin kaynakları sınırlıydı. Her şey için yeterli para olmadığından ilk olarak en acil ihtiyaçlar karşılandı. Savaşın başlangıcında birliklerin harcırahı için başkomutanlığa 2 milyon ruble tahsis edildi. Ancak 1757 ilkbaharına kadar bunun ancak yarısı verilebildi. Ordunun yiyecek harcamasının aylık en az 300.000 ruble olduğu tahmin ediliyordu. Hükümet, paranın zamanında teslim edilmesi için çok çaba sarf etti. 1757 Temmuz'una kadar ordu için 3 milyon ruble harcandı. Bu paralar, sübvansiyonların yanı sıra tüm sınıflar özellikle de köylülere alınan vergilerle karşılandı. Avusturya hükümeti Rusya'nın ekonomik durumundan dolayı Rus askeri gücüne şüphe ile bakıyordu. Buna rağmen Rusya uzun süredir yerli ve köklü bir silah üretimine sahipti. Ayrıca savaş boyunca birlikleri donatmaya yetecek kadar kumaş da vardı (Korobkov, 1940: 26-27). Tüm bunlara rağmen savaş boyunca Rusya ekonomik olarak sıkıntılar yaşadı. Mali durum çok iyi değildi ve Rus hükümeti, ordusunun saflarındaki her askere bir tüfek sağlanacağını bile garanti edemiyordu. Ocak 1758'de Rumyantsev'in sunduğu ve silahsız çok sayıda askerin bulunduğu alaylardan söz eden bir rapor da savaş sırasında bu sıkıntının devam ettiğini gösteriyordu (Fuller, 1992: 101).

3. Yedi Yıl Savaşlarında Rus Kara Ordusu

Savaş öncesinde Rus ordusunun genel durumuna baktığımız zaman süvarilerin temel sorunu atlarının ağır yükleri taşıyamayacak ya da savaşta binicileri iyi bir şekilde destekleyemeyecek kadar zayıf olmalarıydı. Rus ordusunda gözcü olarak görev yapan ve ordu yürüyüş halinde iken bir kalkan görevi gören Kazak hafif süvarileri ile Başkurtlar, Kalmuklar ve diğerlerinden oluşan yerli birlikler ciddi disiplin sorunları yaratıyor ve fazla inisiyatif alıyorlardı. Bu olumsuzluklara rağmen yerli süvariler keşiflerde hayati rol oynayacak nitelikteydiler. Rus ordusu için topçu sınıfı önemli bir güç idi. Pyotr Şuvalov'un geliştirdiği Şuvalov obüsleri (tek boynuzlu atlar olarak isimlendirilen) düşman piyadelerine ateş etmek için tasarlanmıştı. Avusturya Askerî Ataşesi Von Rall'ın 1757'de yazdığına göre Rus topçu birlikleri dakikada 18 top atabiliyordu ve Von Rall bunun o tarihler için eşi benzeri olmayan bir oran olduğunu kaydetmişti. Ordunun ayrıca köprü inşa etmek ve yolları düzeltmek için ekipmana ve diğer destek birimlerine sahip bir istihkâm birliği de vardı (Keep, 2011). Bununla birlikte Rus askeri mekanizması geleneksel olarak hantal ve yavaştı. Hareketleri zaman zaman ikmal sistemindeki eksiklikler yüzünden aksıyordu (Mckay-Scott, 2011: 229-230).

Rus ordusunun süvarileri, 1756 yılının başlarında Başkurdistan'daki (Orenburg) bir isyanı bastırmak için gönderilmişti. Ayrıca birliklerin nispeten az bir kısmı Baltık, Pskov ve Novgorod eyaletlerinde, yani

⁵ (Demir, 2023: 79-80; 84-87). Rusya, İstanbul'daki kapıkethüdası vasıtasıyla da Osmanlı Devleti'ne ordusunun Leh sınırlarından geçerken Leh halkına zerre kadar bile zarar verilmeyeceğini, gerekli olan erzakında ahaliden parayla satın alınacağını bildirdi. BOA. (Ali Emiri) AE. (Sultan Mustafa III) SMST. III. 49/3534.

Prusya cephesine en yakın bölgelerde konuşlanmıştı. Alayların çoğu geniş imparatorluğun dört bir yanına dağılmıştı (Scott, 2001: 48). Bundan dolayı ordunun teşekkülü 1757 baharına kadar sürdü (Beskrovniy, 1958: 266). Yedi Yıl Savaşlarına resmi verilere göre Rusya 331.422 kişilik kara ordusu ile katıldı. Aktif saha ordusu 172.440, garnizon birlikleri 74.548, kara milisleri 27.758, topçu ve mühendislik birlikleri 12.937 ve düzensiz birlikler ise 43.739 kişiydi. Rusya'nın taarruz operasyonlarına çıkarabileceği toplam asker sayısı 220 bine ulaşırken, 112.000 asker ülke içinde hizmet için kaldı. Böylece resmi asker sayısı bakımından Rus ordusu Avrupalı güçler arasında birinci sıradaydı (Korobkov, 1940: 59-60)⁶. Resmi sayı böyle olmakla birlikte, 1757'de Königsberg'e doğru hareket eden Apraksin'in emrinde başlangıçta sadece 65.000 asker vardı (LeDonne, 2016: 155). Savaşın ilerleyen dönemlerinde orduya yeni asker alımları yapıldı. Askerlere ilk eğitimleri orduya alındıkları bölgelerde verildi. Askerler, ileri eğitimler için garnizonlara ve bazen de doğrudan alaylara gönderildi. Askere alma işlemleri süreci yavaştı. Yeni alınanların da orduya gönderilmeleri ve katılımları uzun zaman alıyordu. Mevcut askerler ancak sakatlık, yaşlılık veya tedavisi olmayan bir hastalık nedeniyle hizmete uygun olmadıkları ortaya çıktıktan sonra ordudan ayrılabiliyorlardı (Korobkov, 1940: 59-60).

Nisan ve mayıs ayları boyunca Konferans, Senato'ya ve çeşitli birimlere, Rusya'nın askeri teşkilatının Prusya'ya yapılacak saldırıya hazır hale getirilmesi için düzinelerce emir yayınladı. Riga, Kurland ve Dvina Nehri boyunca toplam 73.132 kişiden oluşan 28 piyade alayı konuşlandırılacaktı. Zırhlı süvari ve hafif süvari alayları ile birkaç bin Kazak, Dvina boyunca Pskov'a doğru toplanacaktı. Bunların yanı sıra çeşitli Kazak, Tatar, Kalmık ve Başkurt birlikleri Çernigov'dan Smolensk'e konuşlandırılmaya başlanmıştı (Kaplan, 1968: 57-58). Mayıs ayına gelindiğinde hazırlıkların da sonuna gelinmişti.

Hazırlıklarını tamamlayan Rus ordusu, Mayıs 1757'de dört koldan Doğu Prusya'ya girdi (Vinogradov, 2004, s. 99). Rusya'nın önündeki ilk Prusya engeli Memel Kalesi'ydi. Rus ordusunun komutanı Mareşal S. F. Apraksin, General Fermor'u kaleyi alması için görevlendirdi. Apraksin'in kolayca alınacağını düşündüğü kaleye 16.000 kişilik orduyla 7 Haziran 1757'de saldıran Fermor beklediği bir dirençle karşılaştı (Anisimov, 2016: 107-108; Petrova, 1892: 104). Denizden donanmanın da bombaladığı Memel Kalesi ancak 25 Haziran'da ele geçirebildi. Memel kuşatması, Ruslara sadece 25 kişinin ölümüne ve az sayıda yaralıya mal oldu (Anisimov, 2016: 110). Memel'in alınışından sonra Apraksin, Doğu Prusya'nın başkenti Königsberg'e yöneldi. Prusya ordusunun başında bulunan Mareşal Lehwaldt, 24.000 kişilik ordusu ile 30 Ağustos'ta Gross-Jagersdorf kasabası yakınlarında Ruslara saldırdı (Marston, 2001: 40). Savaşın tam ortasında, Rus ordusunun yenilgiye uğramak üzere olduğu bir zamanda, Tümgeneral Rummyantsev kendi inisiyatifiyle tugay alaylarını ormanın içinden geçirdi ve savaşta Prusyalılara bir darbe indirdi. Rummyantsev ve askerlerinin başarılı mücadeleleri sonrasında (Polkovodtsı Ekaterini II, 2014: 5; Kreminin, 2018: 333), Prusyalılar geri çekildiler. Gross-Jagersdorf savaşından sonra General Apraksin 2 Eylül'e kadar savaş alanında üç gün daha kamp kurdu. Bu üç gün içerisinde ölümler toplanıp sayıldı ve sonrasında da gömüldü. Bu savaşta Prusya'nın kaybı 2.128 ölü, 2.333 yaralı, Rusların kayıpları ise 1.487 ölü ve 4.262 kişi de yaralıydı (Bespalov, 2018: 338;341;347). Ruslar geri çekilen Prusya kuvvetlerini takip etmediler (Marston, 2001: 40). Rus ordusu bu zaferden yararlanmadı. Apraksin, Doğu Prusya'ya daha fazla girmedi (Redman, 2014: 121). Bu durum, Prusya ordusunun toparlanması için fırsat yarattı.

Apraksin, orduyu geri çekmeye karar vererek 7 Eylül'de askeri konseyi topladı. Bu konseye kıdemli komutanlara ek olarak tüm generaller, tuğgeneraller ve albaylar da katıldı. Apraksin, 12 günlük yiyeceklerinin kaldığını ve çok sayıda hasta askerlerinin olduğunu söyledi. Apraksin'in düşmana karşı

⁶ Rusya'nın geniş nüfusu ve I. Petro tarafından pekiştirilen nispeten etkili asker alma sistemi, komutanlarının köylü askerlerle iyi bir şekilde donatılmasını sağladı. Ancak bunlar eğitimsiz ve seferin zorluklarına hazırlıklı değillerdi. Rus saha orduları genellikle sayısal üstünlüğe sahipti ve bu savaş sırasında büyük kayıpların karşılamasını sağlamak için önemliydi. (Scott, 2001: 49).

yiyecek sıkıntısı çeken orduyla saldırganın zorluğundan bahsettiği konseyde ordunun geri çekilmesine karar verildi. Bir gün sonra yeniden toplanan konseyde ise ordunun açlık tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı, atlara verilecek yemlerin de azaldığı gerekçesi ile ordunun Tilsit'e çekilmesine karar verildi. Tilsit'te yiyecek sorunun giderilip, iç düzen sağlandıktan hemen sonra yeni bir saldırının yapılması kararlaştırıldı (Korobkov, 1940: 130-132).

Apraksin'in geri çekildiğine dair ilk haberler St. Petersburg'da oldukça olumlu karşılandı. Ancak müttefikler üzerinde olumsuz bir izlenim bırakabileceğinden dolayı özel bir açıklama yapıldı. Dışişleri bir kararname yayınlayarak Mareşal Apraksin'in harap olmuş topraklara girerek orduyu daha fazla açlığa maruz bırakmamak adına geri çektiğini bildirdi. Apraksin'in raporlarına güvenen hükümet açısından geri çekilmenin kısa süreli olması gerekiyordu. Rus birlikleri 9 Eylül'de Allenburg'dan ayrıldı. Birkaç gün sonra ordu İnsterburg'da toplandı ve ardından Tilsit'e doğru yürüdü. Tilsit'e giren Rus ordusu burada da durmayarak geri çekilmeye devam etti. Yeni kararın ana nedeni burada da yeterli yiyeceğin olmaması, Memel ve Kovno'dan buraya yiyecek ulaştırmanın zorluğuuydu. Buranın savunmasının riskli oluşu da terk edilmesine neden oldu (Korobkov, 1940: 133-134). Apraksin, almış olduğu kararı yiyecek sıkıntısının yanı sıra ordudaki kitlesel hastalıklar ve maddi sıkıntılarla da açıkladı. Rus tarihçi Beskrovniy'a göre ise geri çekilişteki asıl sebep, II. Frederick'in batıdaki başarısı ve Çariçe Yelizaveta'nın hastalığıydı. Prusya yanlısı III. Petro'nun Rus tahtına çıkacağından korkan Apraksin geri çekilmeye karar verdi (Beskrovniy, 1958: 270).

Apraksin'in geri çekilmesinin hem askeri hem de politik açıdan yıkıcı olduğu ortaya çıkacaktı. Kuzeye doğru geri çekilme, askerî açıdan tam bir kargaşaydı (Szabo, 2008: 90). Ordu, aralıksız yağmur altında düzensiz bir şekilde geri çekilerek hareket etti. Düşmanın kendisini takip etmesini zorlaştırmak için yol üzerindeki köyleri yaktı. 3 Ekim tarihli Apraksin'in raporuna göre orduda 46.810 sağlıklı, 58.057 hastalıklı asker vardı. 16 Ekim'de Mareşal Apraksin önderliğindeki Rus ordusu Memel'e girdi. Konferans ordunun Tilsit'e geri çekilme haberini nispeten sakin bir şekilde kabul etse de daha fazla geriye çekiliş Çariçe ve müttefiklerde derin bir öfkeye neden oldu. Apraksin'e yalnızca geri çekilmeyi durdurmakla kalmayıp orduyu Labiau'ya çekip (Korobkov, 1940: 138-142)⁷ düşmana saldırmak görevi verildi. Çariçe Yelizaveta da Apraksin'e kendi el yazısıyla imzalı bir ferman göndererek, Memel'i ne pahasına olursa olsun koruması, kendisini takip eden Lewaldt'a saldırmaması, süvarileri tekrar geriye döndürmesi ve Labiau'ya çıkarma yapması emrini verdi. Yelizaveta'nın başarıyla başlatılan kampanyanın tüm sonuçlarını ve Gross-Jagersdorf'taki zaferi mahveden mareşale olan öfkesi, St. Petersburg'a durumu protesto etmek için gelen müttefik elçilerin söylemleriyle daha da arttı. Bu durum Apraksin'in konsey tarafından görevden alınmasına ve tutuklanmasına neden oldu. Yerine General Fermor getirildi⁸. Apraksin'in tutukluluğu sırasında ölmesi, yargılamanın tamamlanamamasına neden oldu (Korobkov, 1940: 138-142). 1757 yılı seferlerinden sonra Rus ordusu, savaş kabiliyetini korumakla birlikte, sadece dinlenmek için değil aynı zamanda maddi ihtiyaçlarını karşılamak için de zamana ihtiyaç duyuyordu. Orduda süvarilerin yeniden düzenlenmesi gerekiyordu. Bu iş acilen yapıldı. Süvariler, manevra yapabilecek konuma geldiler (Maslovskiy, 1888: 12). 1757 yılında Rus ordusunda 12.000 asker öldü. Bunların 9.500'ü, yani yüzde 80'i hastalıklıydı (Fuller, 1992: 113).

Orduda düzenleme çalışmaları yapılırken Fermor, Yelizaveta yönetimindeki konferanstan Doğu Prusya'ya saldırı başlatma, Königsberg ile Pillau'yu işgal etme ve Brandenburg'a girme emrini aldı. Rus komutanlığı, Doğu Prusya'nın savunmasının birkaç büyük kale şehrinin garnizonlarına emanet edildiğinin farkındaydı (Zolatarev ve Kozlov, 2003: 343). Ruslar, casuslardan ve Prusyalı asker

⁷ (Korobkov, 1940: 138-142) Kasım ayı başlarında Rus ordusunun Labiau'ya çekilmesiyle, Rus ordusu kendisini bir önceki Mayıs ayında başladığı noktaya geri dönmüş halde buldu. (Szabo, 2008: 90).

⁸ Maslovskiy, Fermor'dan daha kıdemli 6 general olmasına rağmen onun atanmasını orduyla birlikte, deyim yerindeyse işin içinde olmasından dolayı olduğunu yazar. (Maslovskiy, 1888: 3; Korobkov, 1940: 138-142).

kaçaklarından bilgiler alıyorlardı (Maslovskiy, 1888: 7). 26 Aralık 1757'de ana Rus kuvvetleri Memel'den Labiau yönüne doğru yola çıktı. Tümgeneral Rumyantsev emrindeki ordu, 2 Ocak 1758'de Tilsit'i işgal etti ve 10 Ocak'ta Labiau'da ana kuvvetlere katıldı. 11 Ocak'ta Rus ordusu Königsberg'i, 12 Ocak'ta Pillau'yu işgal etti. Bu kalelerin garnizonları, Rus ordusu gelmeden önce geri çekildi (Zolatarev ve Kozlov, 2003: 343). Bölge halkı hiçbir direniş göstermeden Rus vatandaşlığına geçmeyi kabul etti. Şehrin en yüksek rütbelileri şehrin anahtarını teslim ettiler. Anahtar daha sonra St. Petersburg'a gönderildi. 24 Ocak'ta Çariçe Yelizaveta'nın manifestosu okundu. Önce en yüksek rütbeliler sonrasında diğer kesimler Rusya'ya bağlılık yemini ettiler. Çariçe adına burada madeni para da basıldı. Doğu Prusya, Rusya'nın bir parçası oldu. Yeni bölgenin ilk valisi olarak da Fermor atandı. Rusya bölgesinde yeni bir idari düzenleme yaptı (Korobkov, 1940: 149-152). Mart 1758'de tüm Doğu Prusya'nın fethi tamamlandı. Böylece Rus ordusu, daha ileri bir saldırı için bir üs elde etti ve askeri kargo ve gıda maddelerinin deniz yoluyla taşınmasının güvenliğini ve düzenliliğini sağladı (Zolatarev ve Kozlov, 2003: 343). Doğu Prusya'nın ele geçirilmesi savaş öncesinde belirlenen hedeflerden birinin gerçekleşmesi anlamına geliyordu.

Rus ordusu, bir yandan Doğu Prusya'nın işgalini gerçekleştirirken bir yandan da Lehistan sınırları içerisinde stratejik bir yer olan Elblong'u ele geçirmek için harekete geçti. Şubat ayı başlarında Fermor, Rumyantsev'e hafif süvari birliklerini Elblong yönüne göndermesini emretti (Korobkov, 1940: 160). Ruslar ilk olarak Elblong yakınlarında Şubat 1758'de göründüler. Rus ordusunun başkomutanı General Fermor, belediye başkanı ve kale komutanından şehre yerleşmek için talepte bulundu. Olumsuz cevap alınmasına rağmen 2 Mart'ta Rus birlikleri protestolar eşliğinde şehre girdi. Garnizon komutanının izni olmamasına rağmen Rus askerlerinin şehre girişi barışçıl bir şekilde gerçekleşti. Ruslar, şehrin teslim olma şartlarını içeren 8 maddelik bir anlaşma yaptılar. Bu antlaşma Lehistan Kralının haklarını, halkın din özgürlüğünü tanıyacağını ve bunun yanı sıra okullar, hastaneler ve kiliselerin açık kalacağını bunun kesinlikle ihlal edilmeyeceği gibi maddeleri içeren bir antlaşmaydı. Ruslar gerekli onarım işlerini yaparak kaleyi güven altına aldılar. Şehir, Rus ordusu için gıda tedarikinde önemli bir rol oynadı. Burası 1758'den 1762'ye yani Rusların kaleden ayrılışına kadar erzak deposu olarak kullanıldı. Yine şehirde Ruslar için önemli olan bir sahra hastanesi de vardı. Şehir aynı zamanda Prusyalı esirlerin tutulduğu bir yer haline de geldi (Karpinskiy, 2020: 167-173).

31 Mart'ta askeri konsey, Berlin'e giden yolu açan Kustrin'i kuşatmak ve Kolberg'i ele geçirmek için önlemler alınmasını kararlaştırdı. Ağır toplar olmadan Kustrin'i başarılı bir şekilde kuşatılamayacağını düşünen Fermor; konferansa, planda bir düzeltme yaparak kaleyi ablukaya almayı ve aynı zamanda Frankfurt'a ilerlemeyi önerdi (Korobkov, 1940: 161). Mayıs ayının sonunda Rus ordusu Vistula'yı geçti. Ordunun büyük bir Rus tedarik deposunun kurulduğu Poznan'a ulaşması tam bir ay sürdü (Szabo, 2008: 156). 1 Temmuz'da ana kuvvetler Landsberg-Küstrin'e karşı bir saldırı başlattı. 2 Temmuz'da Rumyantsev'in süvarileri nehir üzerinde önemli bir nokta olan Drizen'i işgal etti. Bu, Rus birliklerinin nehrin her iki yakasında ilerlemesine izin verdi. 4 Ağustos'ta Ruslar, Küstrin Kalesini kuşatmaya başladı (Zolatarev ve Kozlov, 2003: 344).

5 Ağustos 1758'de Rus topçusu kaleyi bombalamaya başladı. Şehirde yangınlar çıktı. Kustrin'in düşmesiyle Rusya tehlikesinin daha da artacağını farkında olan Prusya Kralı II. Frederick, Silezya'daki en iyi alaylarını Kustrin'e yardıma gönderdi. Prusya birliklerinin geldiğini öğrenen Fermor kuşatmayı kaldırdı ve tüm ordusuyla birlikte Zorndorf'a çekildi (Anisimov, 2016: 111;113-114). Fermor'un 42.500 kişilik ordusu, II. Fredrick'in 33.000 kişilik ordusuyla karşı karşıya geldi (LeDonne, 2016: 157). 25 Ağustos'ta Zorndorf'ta yapılan savaşta her iki taraf da ağır kayıplar verdi. II. Frederick, Küstrin'e Rus ordusu ise Landsberg'e çekildi (Zolatarev ve Kozlov, 2003: 344). Zorndorf'taki savaş, belirleyici bir öneme sahip olmasa da, Prusya birliklerinin en iyi kısmı burada yok edildi. Sadece savaş alanını kritik bir anda terk eden Fermor'un hareketsizliği, Prusya ordusunu tam bir yenilgiden kurtardı (Beskrovniy,

1958: 274). Zorndorf Savaşı'nda taraflar yaklaşık 12.000 kişi kaybetti⁹. Zorndorf Savaşı'nda Rus topçu birlikleri ciddi anlamda kayıplar verdi. Ana orduya bağlı topçu birliklerinden 47 top, gözlem kolordu alaylarından da 42 top düşmanın eline geçti. Bu durum soruşturma konusu oldu ve şu sorunun cevabı arandı: Topçular son ana kadar savunmaya devam mı ettiler yoksa toplarını bırakıp kaçtılar mı? Soruşturma, 1758 yılının sonuna kadar devam etti. Yapılan soruşturma sonrasında topçu birliklerinin topları bırakmamak adına mümkün olan her şeyi yaptıkları ortaya çıktı (Otoçkin, 2016: 225-228). Yapılan bu soruşturma ordudaki tüm birimlere işlerini daha iyi yapmaları gerektiği konusunda önemli bir mesaj oldu.

Eylül 1758'de Fermor, Rus ordusunun Ekim başına kadar durduğu Landsberg'e çekilmeye karar verdi (Beskrovnıy, 1958: 274). 23 Eylül'de Kolberg'i kuşatan birlikler ve ordunun ana kuvvetleri; tahkimatların güçlü oluşu, kuşatma toplarının ve donanmanın olmayışından dolayı başarılı olamadılar. Yiyecek bulamayan Ruslar, Kolberg kuşatmasını kaldırdılar. Kasım ayında ordu, Vistula'nın ötesindeki kışlaklara gitti (Zolatarev ve Kozlov, 2003: 344; Anisimov, 2016: 116-119). Birliklerin uzun vadeli kamp bakımı için büyük miktarda yiyeceğe ihtiyacı vardı. Ordunun yiyecek temini Rusya'nın iç bölgelerinden, kısmen Lehistan ve Doğu Prusya'dan erzak alımı ile gerçekleştirildi (Korobkov, 1940: 195-202) Baharın gelmesiyle aşağı Vistula'da bulunan erzak depoları tam kapasite dolduruldu. Vistula'nın kârlı tahıl ticareti, Rus savaş gücünün besleyici unsuruydu. Kışı Orta Lehistan'da geçiren Rus birlikleri, yıl içinde Vistul'a ile Oder arasında bir ileri bir geri giderek halk arasında birçok zorluk çıkarsa da onlara tahıl, tuz ve et satan tüccarlar iyi durumdaydı. Bu tüccarlar Rus birliklerinin Lehistan topraklarından geçmesine öfkelenenlerin muhalefetini dizginliyorlardı (LeDonne, 2016: 58).

1758 yılında Rus ordusu savaş gücünün yarısını kaybetti (Keep: 199). Ordunun bu dönemde asker ve subay ihtiyacı giderilmeye çalışıldı. Süvarilerin at ihtiyacının önemli bir kısmı Rusya'dan diğer kısmı ise Prusya ve Saksonya'dan karşılanmaya çalışıldı. Ordunun mühimmat ihtiyacı da giderilmeye çalışıldı. Barut, biraz gecikmeli de olsa getirildi. Memel'de saçma yapmak için bir atölye kuruldu. Acil ihtiyaca rağmen tıbbi bakım malzemeleri tam olarak tamamlanamadı. Ordunun tüm bu eksikliklerinin giderilmesi zaman aldı (Korobkov, 1940: 195-202). Ordunun ihtiyaçlarının giderilmesi için çok büyük miktarda paraya ihtiyaç vardı. Bu ihtiyacın giderilmesi için Varşova ve Dantzic bankerlerinden 1 milyon düka ve Rus yüksek din adamlarından 500.000 ruble ödünç alındı. Ayrıca 1758'in sonunda değeri düşürülmüş bakır para basıldı (Bain, 1900: 265). Yapılan tüm bu çalışmalarla ordunun ihtiyaçlarının önemli bir kısmı giderildi ve ordu 1759 seferlerine hazır hale getirildi.

1758 kışında Doğu Prusya'yı işgal eden Rus ordusu ve Lehistan'da bulunan Rus birlikleri lojistik sıkıntısı çekmeye başladı. Bu sorunu çözmek için Baltık Limanı'nın kontrolünün sağlanması gerekiyordu. Bunun için Fermor, Lehistan'a bağlı Gdansk'ı ele geçirmek istese de Rus hükümeti diplomatik nedenlerden dolayı buna izin vermedi (Anisimov, 2016: 111). Konferans, 1758 tarihli geçici bir nizamname yayınlanarak, yiyecek ve yem maddelerinin kendi ve müttefik ülkelerinde sözleşmeler ile satın alınmasını, eğer düşman bir ülkedelerse el konulmasını mümkün kılarak bu sorunu çözmeye çalıştı (Beskrovnıy 1958: 271). Her ne kadar bu nizamname erzak sıkıntısını biraz olsun rahatlatırsa da savaş boyunca Rus ordusu erzak bulma konusunda sıkıntılar yaşadı.

1759'un başlarında konferansın aldığı karar doğrultusunda Rus ordusu, Pomeranya ve Brandenburg'da faaliyet gösterecekti. Kolberg ve Stettin'in ele geçirilerek ordunun ikmalinin sağlanması da hedefler arasındaydı. Rus planı, Avusturya'nın stratejisi ile uyuşmuyordu. Avusturya hükümeti konferansın aldığı kararı değiştirmesini ve Rus ordusunun eylemlerini Oder'e devrederek Avusturya birlikleriyle beraber Berlin yönünde hareket etmesini istedi. Konferans kendi planını bir kenara koyarak Avusturya'nın taleplerini kabul etti. Konferans, General P. Saltıkov'u Rus birliklerinin

⁹ II. Frederick'in ordusu, personelinin üçte birinden fazlasını kaybederek güç kaybetti. Bu durum Avusturya cephesindeki müteakip başarısızlıklara neden oldu (Frumenkov, 1971: 113).

komutanı olarak atadı. Fermor, Zorndorf'taki savaş alanını terk etmesi ve ordunun ihtiyaçlarının tedariki konusunda suiistimalleri nedeniyle diğer bazı generallerle birlikte görevinden alındı (Beskrovniy, 1958: 275). Fermor'un görevden alındığı bilgisi kendisine çok kibar bir şekilde bildirildi. Fermor'a gönderilen yazıda "Saltıkov sizden daha öncelikli olduğu için tüm ordunun komutasını alması doğaldır... Yine de sizin hizmetinize devam edeceğinize eminiz" deniliyordu. 17 Mayıs'ta Fermor'a, sefer planını askeri konseyin tüm üyelerine bildirdiği için bir kınama cezası verildi (Maslovskiy, 1888: 424-425). Kont Saltıkov komutayı, Rus ordusu Poznan'a yaklaştığında aldı (Beskrovniy, 1958: 275).

Saltıkov aralarında düzensiz süvarilerinde olduğu yaklaşık 60.000 askerle Oder'e (Crossen) doğru yola çıktı (LeDonne, 2016: 158). II. Frederick, müttefik ordularının bağlantısını engellemeye çalıştı. Prusyalı Korgeneral Vedel, Rus ordusuna saldırmaya karar verdi. 23 Temmuz 1759'da Paltsig yakınlarındaki savaşta Prusya birlikleri yenildi ve Oder'in sol yakasına çekildi (Zolatarev ve Kozlov, 2003: 348; Petrova, 1892: 108). Bu zaferin Rus ordusu üzerinde manevi etkisi çok büyük oldu. Savaş sırasında ordusuna soğukkanlılıkla komuta eden Saltıkov'a güven arttı (Bain, 1900: 269). Bu savaşta Rusların kayıpları 4.800, Prusya'nın ise 8.000 civarındaydı. Avusturyalıları Crossen'de bulamayan Saltıkov, Berlin'e doğru hareket etmeye karar verdi. 31 Temmuz 1759'da Frankfurt Rus müfrezesi tarafından işgal edildi. Bir gün sonra Mareşal G. E. Laudon komutasındaki bir Avusturya ordusu şehre yaklaştı. Birkaç gün sonra Rus ordusunun ana kuvvetleri oraya geldi. Başkenti için endişelenen II. Frederick, 11 Ağustos'da Rus birliklerine saldırmak için Oder'i geçti (Zolatarev ve Kozlov, 2003: 348; Petrova, 1892: 108). Oder'in sağ yakasında, Frankfurt'a 5 km uzaklıkta, Kunersdorf yakınlarında, Prusya'nın kaderini belirleyen en büyük savaş gerçekleşti. Laudon'un, 20.000 kişilik Avusturya birliği tarafından desteklenen Saltıkov komutasındaki 40.000 kişilik Rus ordusu, bizzat kralın komutasındaki Prusya ordusuyla savaşa girdi. Savaş, Prusya ordusunun mutlak bir mağlubiyetiyle sona erdi. Kunersdorf Savaşı sona erdiğinde II. Frederick 18.500 kişiyi kaybetti. Geri kalanlar silahların büyük kısmını bırakarak kaçtılar. Kral da kaçtı. II. Frederick, savaş bakanına yazdığı bir mektupta durumunu şu şekilde özetledi: "Hâlâ hayatta olduğum için mutsuzum ... Her şey olumsuz gidiyor. Her kes kaçıp gidiyor, orduyu durduracak gücüm yok, savaşın sonuçları savaşın kendisinden daha kötü olacak, her şey kaybedilecek, ana vatanımın yıkımından sağ çıkamayacağım, acımasız bir talihsizlik". Kral, intihar etmeyi düşündü ve tahtın devri için hazırlıklar yaptı (Frumenkov, 1971: 114; Solevyevev, 1964: 513). Rusya'da zafer haberi büyük bir sevinç yarattı. Kışlık sarayın kilisesinde bir şükran ayini yapıldı. Çanlar çalındı ve toplar atıldı. Saltıkov mareşalliğe terfi ettirildi. Diğer generaller de terfi ettirildi. Bu zafer, Ruslara 2.614 ölü 10.863 yaralıya mal oldu (Kostomarov, 2007: 977). Fermor ve Broughton'a Livonia'dan toprak verildi. Rumyantsev de dâhil olmak üzere diğer korgeneraller Aleksander Nevskiy Nişanı'nı aldılar. Panin ve Laudon'a elmaslarla süslenmiş kılıçlar verildi. Maria Theresa, Saltıkov'a elmas bir yüzük gönderdi (Solevyevev, 1964: 513).

1759 kampanyası, Rus birliklerinin zaferinin bir sonucu olarak, II. Frederick için felaket oldu. Kunersdorf'tan sonra Prusya cephesi artık yoktu. Berlin'e giden yol açıldı. Prusya başkentinde panik hüküm sürdü. Mahkeme ve hükümet aceleyle Magdeburg'a gitti. Arşivler boşaltıldı. Soylular, memurlar, tüccarlar başkenti terk etti. Kimse direnişi düşünmedi. Rus birlikleri başkente yaklaşırsa, Berlin garnizonuna şehri terk etmesi emredildi. Uzun süren savaşın muzaffer sonu için tüm koşullar vardı (Frumenkov, 1971: 114). Prusya başkentini işgal ederek savaşı sona erdirmek için açılan fırsat, Avusturya komutanlığının hatası nedeniyle gerçekleştirilemedi (Krasnov ve Daynos, 2001: 717) Saltıkov, zafere rağmen kendini çok zor kararlarla karşı karşıya buldu. Avusturyalıların tedariki azdı ve Dresden'e doğru çekiliyorlardı. Bu da Berlin'e yapılacak ortak bir harekâta dair bütün umutları yok ediyordu. Saltıkov, kendi ordusunun yanı sıra Loudon'un askerlerini de doyurmak zorundaydı. Orta Oder'in doğusundaki toprakların artık durağan bir orduyu besleyecek kaynaklara sahip olmayışı durumu daha da kötü hale getiriyordu. Saltıkov, Berlin'e indirilecek bir darbenin tehlikeler getireceğinin farkına varmaya başladı. Berlin'e doğru çekildikçe iç hatlarla mesafesi kısılacak olan Frederick gibi çevik

bir komutana karşı Oder Nehri gibi bir nehri geçip savaşmak riskli bir girişimdi (LeDonne, 2016: 159). Rus ordusu Vistül'ün ötesine çekildi. Rus birliklerinin zaferlerine rağmen, 1759 harekâtı, Rusya'nın güçlenmesinden korkan Avusturya'nın politikası nedeniyle önemli sonuçlar alamadan sona erdi (Krasnov ve Daynos, 2001: 717) . Hem askeri hem de psikolojik olarak büyük sıkıntı içerisinde olan II. Frederick'i Rusya ile Avusturya arasındaki anlaşmazlık kurtardı.

Rus ordusu kış hazırlıklarını yaparak ordunun ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştı. Öncelikle azalan asker sayısını arttırabilmek için yeni asker alımları yapıldı. 1760 yılının başında asker sayısı 50.000 kişiye yaklaştı. Hafif birliklerin sayısı arttırıldı. Gözlem birliği dağıtıldı. Onun yerine üç topçu alayı oluşturuldu. Saha topçusunun sayısı 14.000 çıkarıldı. Kış aylarında, Ekim başında imzalanan bir sözleşme gereğince eşitlik ilkesine göre mahkûmların değişimi gerçekleşti. Bir yandan ordunun yeniden düzenlenmesi gerçekleştirilirken bir yandan da erzak ihtiyacının karşılanması için önlemler alındı. Öncelikle Lehistan'da erzakların nakit olarak değil de makbuzla ödeme ile zorunlu olarak tedarik edilmesine karar verildi. Buna tepkiler gelince de nakit ödeme ile gıdaların tedarik edilmesine geçildi (Korobkov, 1940: 257-258). Rusya, bu tarihlerde ekonomik olarak büyük sıkıntı içerisindeydi. Paris'teki Rus elçiliğine iki yıldır maaş verilemiyordu. Tüm bunlara rağmen Çariçe Yelizaveta, savaşın devamı için mücevherlerini ve gardırobundaki giysilerini satmayı bile göze almıştı¹⁰. Ekonomik sıkıntının yaşandığı bu dönemde komuta değişikliği de yapıldı. Ocak 1760'ta Saltıkov'a komutayı Fermor'a teslim etmesi ve Petersburg'a gitmesi emredildi. Saltıkov buradan ancak 31 Mayıs'ta yeni bir savaş planıyla döndü (Petrova, 1892: 111).

Rusya bir yandan savaş hazırlıklarını yürütürken bir yandan da Avusturya ile savaşta ortak yükümlülüklerle ilişkin bir sözleşme imzaladı. Toprak edinimlerin garanti altına alınmasına ilişkin gizli madde hariç 22 Mart 1760 tarihli sözleşme metni Fransızlara bildirildi (Anisimov, 2020: 561). Avusturya ile yapılan bu sözleşme sonrasında 31 Mart'ta Konferans, Rus ordusuna Oder'e gidip Frankfurt veya Glogau'daki Avusturya birliklerine katılması ve ardından savaşı bitirmek için enerjik bir şekilde harekete geçmesi emrini verdi. Crossen'e hareketi organize etmek için önlemler alınırken, St. Petersburg'dan tüm Rus ordusunu Breslavl'a taşımayı öneren başka bir plan geldi. Bu plan, birliklere ikmal konusunu temelden gözden geçirilmesini gerektiriyordu. Ruslar Temmuz ortasına kadar erzak depoları kurmayı başardılar. 13 Temmuz'da Rus birlikleri Breslavl'a doğru hareket etmeye başladı. Ancak Rus ordusu kaleye vardığında Avusturyalılar orada değildi. Her iki ordu için buluşma yeri konusunda Ruslar ve Avusturyalılar arasında müzakereler yeniden başladı. Avusturya hükümeti sürekli planları değiştirdi. Bu durum, Rus ordusunun boş yere hareketler yapmasına yol açtı. Bu tarihlerde Saltıkov hipokondri nöbetlerine maruz kalıyordu ve buna ek olarak sık sık ateşleniyordu. Sağlık sorunlarından dolayı Saltıkov, 12 Eylül'de istifa etti ve Petersburg'a gitti Saltıkov'un yerini Mareşal Aleksandr Borisoviç Buturlin aldı (Beskrovniy, 1958: 280-281; Kostomarov, 2007: 978).

Konferans, Saltıkov tarafından önerilen planın reddedilmesinin feci sonuçları olacağına farkına vardı. Kolberg'in alınmasına ve Pomeranya'da askeri operasyonların başlatılmasına karar verdi. Konferans, Fermor'un Berlin'e bir baskın düzenlemesini, Daun ile Lassi'nin Silezya ve Saksonya'daki Prusya birliklerini oyalamasını önerdi. 21 Eylül'de Rus birlikleri Wüsterhausen ve Furstenwalde'yi ele geçirdi. Bu sırada Rummyantsev'in emrindeki ordu Frankfurt'a ve ana güçler ise Guben'e gitti. Rus birliklerinin aniden Berlin yakınlarında ortaya çıkması paniğe neden oldu (Beskrovniy, 1958: 281). Berlin'i ele geçirmek için hafif süvarilerden oluşan ve General Z. G. Çernişev'in piyade birimleriyle takviye edilen özel bir mobil kolordu kuruldu (Frumenkov, 1971: 115). Bu kolordunun kurulması sonrası Rus ordusu harekete geçti.

¹⁰ Rusya'da savaş masrafları o kadar arttı ki 1761'de savaş giderleri bütçenin 3/2 sini bulmaktaydı. (Beydilli, 1985: 45).

26 Eylül 1760'ta Rus birliklerinin Berlin seferi başladı. 2 Ekim'de, Çerņişev komutasındaki piyadeler Fürstenwalde'ye (Berlin'e 40 km) girdi. Berlin halkı panik içindeydi. Kazakların şehirde görünmesi olağanüstü bir paniğe neden oldu. Zenginler Berlin'den kaçtı. Komutan Von Rochow başkenti terk edecekti, ancak tedavi için şehirde bulunan cephe generalleri Seydlitz ve Knobloch'un ve orada yaşayan emekli Mareşal Lewald'ın baskısı altında savunmaya hazırlanma emri verdi. Komutan, şehri teslim etme teklifini reddetti. 4 Ekim gecesi Berlin'e destek için gelen Prusya birlikleri Berlin'e girdi ve şehrin garnizonunun sayısı 15-20.000 kişiye çıktı. Yavaş yavaş, tüm Rus birlikleri Berlin'e yaklaştı. Çerņişev'in müfrezesi nehrin sağ kıyısını işgal etti. Avusturya-Sakson birlikleri Berlin'e yaklaştı. Şehri kuşatan asker sayısı 37.000 kişiye yükseldi. 8 Ekim'de askeri konseyde, 9 Ekim sabahı Berlin'e genel bir saldırı başlatma kararı alındı. Ancak Prusya birlikleri, saldırıyı beklemeden karanlıkta başkentten çekildi. 9 Ekim 1760'ta sabah erken saatlerde ilk Rus askerleri Berlin'e girdiler ve Kraliyet Kalesi'nin yakınındaki alanı işgal ettiler. Berlin'den kaçan Prusyalıları takip eden Rus süvarileri, yaklaşık 2.000 düşman askerini öldürdü ve binden fazla esir aldı (Frumenkov, 1971: 115). Berlin'deki 143 top, 18.000 parça ateşli silah ve mühimmat ele geçirildi. Tüm yedek cephe Spree Nehrine atıldı (Kostomarov, 2007: 979). Berlin yakınlarındaki ve Spandau'daki silah fabrikaları, dökümhaneler ve top tersaneleri yıkıldı, bir barut deposu havaya uçuruldu (Frumenkov, 1971: 115). Ruslar, hazinedeki 100.000 talere el koyduktan sonra yerel halktan da 1 milyon 700.000 taler aldılar (Menning, 2005: 60).

Berlin'in işgal edildiği haberi, St. Petersburg'da büyük sevinç yarattı. 24 Ekim'de İngilizler dışındaki tüm yabancı büyükelçiler Dışişleri Bakanına tebriklerini sundular. Çariçe Yelizaveta'ya sunulan Prusya başkentinin anahtarları, Kazan Katedrali'ne ebedî olarak saklanması için konuldu. Bu arada yalnızca başkenti yeniden kazanmayı değil, aynı zamanda Ruslara kesin bir darbe indirmeyi amaçlayan Frederick, 70.000 kişilik ordusuyla Berlin'e doğru yürüyüşe başladı (Korobkov, 1940: 285). Bundan dolayı Rus birliklerine Berlin'den çekilme emri verildi. Rus birlikleri şehri terk etti ve ana güçlerle birleşerek 13 Ekim'de Frankfurt'a ve ardından kışlık bölgelere çekildi (Beskrovnıy, 1958: 283). 1760 savaşları sonucunda savaşan tarafların durumunda önemli bir değişiklik olmadı (Krasnov ve Daynes, 2001: 718). Rus orduları her ne kadar Berlin'i işgal etse de orada kalıcı olamadı ve II. Frederick'e son darbeyi vuramadı.

1761 kışında Buturlin, orduyu yeniden düzenledi. Ayrı duran taburları alaylarla birleştirdi. Süvarilerin at ihtiyacını karşılamak için girişimlerde bulundu. Don Nehrinden gelen Kazakları hafif süvari alaylarına yerleştirdi. Topçu birliklerinin teçhizat ihtiyaçlarını karşıladı. Ordunun erzak ihtiyacının karşılanması için de girişimlerde bulundu (Korobkov, 1940: 293). Tüm bu çalışmaların bitmesiyle Buturlin, orduyu harekete geçirdi.

18 Mayıs 1761'de Buturlin, Korgeneral Rumyantsev'e Kolberg'i alması için emir verdi. II. Frederick'te Kolberg'e destek vermek için Württemberg Prensini yardıma gönderdi. Württemberg Prensi kalenin savunmasını güçlendirdi. Ruslar Ağustos ayında karadan ve denizden saldırıya geçti (Anisimov, 2016: 124-128). 23 savaş gemisinden oluşan bir Rus donanması ve çok sayıda çıkarma gemisi, kıyı açıklarına demir attı. Kısa bir süre sonra 8 İsveç gemisi de top atışına başladı (Szabo, 2008: 370) Uzun süren bir mücadeleden sonra Kolberg Kalesi Rumyantsev'in birliklerine teslim oldu. 3.000 kişi esir alındı (Anisimov, 2016: 124-128). Ruslar 146 kale topu, çeşitli silahlar, çok sayıda mermi ve mühimmatı ele geçirdi (Frumenkov, 1971: 117). Buranın ele geçirilmesi Rusya'ya önemli kazanımlar sağladı.

Kolberg'in düşüşü, Rus birliklerine Pomeranya'ya giden yolu açtı ve Brandenburg'un iç kesimlerine muzaffer bir saldırı için gerekli koşulları sağladı. Prusya'nın güçleri nihayet kırıldı, rezervleri tükendi. İngiltere, müttefiki Prusya'yı terk etti. İngiltere, Fransa'yı denizde ve kolonilerde mağlup ettikten sonra, artık Prusya'nın desteğine ihtiyacı kalmadı ve 1762 baharından itibaren Prusya'ya mali yardımı durdurdu. F. Engels'e göre, II. Frederick "ölümün eşiğindedi". Kralın kendisi de bunu anladı. Kardeşi Prens Henry'ye yazdığı bir mektupta şunları yazdı: "Umudumuzun aksine kimse yardımımıza gelmezse,

size açıkça söylüyorum ki ölümümüzü geciktirmenin veya engellemenin bir yolunu göremiyorum". Kral, her koşulda bir barış antlaşması imzalamaya hazır. Doğu Prusya'nın kaybının kaçınılmaz olduğunu düşünüyordu. Yakında bir felaket olacağını tahmin eden II. Frederick, son anda intihar etmek için yanında zehir taşıdı. Ancak şans Prusya'yı ve II. Frederick'i kurtardı (Frumenkov, 1971: 115).

Çariçe Yelizaveta'nın 5 Ocak 1762'de ölümü ve II. Frederick'in hayranı olan III. Petro'nun Rus tahtına çıkması, Prusya'yı tam bir yenilgiden kurtardı (Zolotarev ve Kozlov, 2003: 354). III. Petro, görünüşte iktidara geldiğini duyurmak, ama aslında diplomatik ilişkileri yeniden başlatmak ve barış için zemin hazırlamak üzere bir elçiyi acelece Prusya'ya gönderdi. Pomeranya'da hemen ateşkes görüşmeleri başladı ve Çerņişev'e birlikleriyle birlikte Avusturya ordusundan ayrılıp Vistül'e çekilmesi emredildi (Madariaga, 2002: 54). III. Petro, Şubat 1762'de savaş esirlerini serbest bıraktı (Demir, 2023: 177). 23 Şubat 1762'de Rusya müttefiklerine Prusya ile barış yapma ve fethettiği toprakları geri verme niyetinde olduğunu bildirdi. Rusya'dan gelen haberden çok memnun olan II. Frederick, Kont Goltz'u St. Petersburg'a gönderdi. II. Frederick, Goltz'a Doğu Prusya'yı tazminat karşılığında sonsuza kadar Rusya'ya bırakma, Holstein'in güvenliğini Danimarka'nın saldırganlığına karşı garanti etme ve Rusya ile Danimarka arasında savaş çıkması durumunda Prusya'nın tarafsızlığını taahhüt etme yetkisi verdi. Ancak Prusya'nın böyle önemli tavizler vermesine gerek yoktu. Dışişleri Bakanı Vorontsov, III. Petro'ya Rusya'nın politikasının müttefiklerle koordine edilmesi gerektiğini önermeye çalıştı. Ancak Petro bunu reddetti ve Vorontsov'u görevden aldı. İmparator, müzakereleri bizzat yönetti. Yapılan barış antlaşmasının metni Prusya elçisi tarafından hazırlandı. Antlaşma 5 Mayıs 1762'de yapıldı. Antlaşmayla Rusya fethettiği her yeri Prusya'ya geri verecekti (Madariaga, 2002: 54). Yeni Rus çarı sadece Prusya ile savaşı durdurmakla kalmadı. Onunla 19 Haziran'da bir ittifak antlaşması da imzaladı (Beydilli, 1985: 68). Tahtta yaklaşık altı ay kalan III. Petro, bir saray darbesi sonrası tahtan indirildi ve yerine eşi, II. Yekaterina geçti. II. Yekaterina Prusya ile ittifakı sona erdirdi, ancak savaşı sürdürmedi (Beskrovniy, 1958: 286). Böylelikle Rusya Yedi Yıl Savaşlarından bir şey elde edemedi.

Savaşın sonlarında Fransız ordusunun İngiltere ile mücadelesinden yararlanan II. Frederick, Avusturya'ya karşı mücadeleyi yoğunlaştırdı ve onları yendi. Silezya ve Glatz'ı güven altına aldı. İngiltere'nin Fransa'ya, Prusya'nın ise Avusturya'ya karşı kazandığı zaferler, muzaffer ülkelerin Avrupa'daki konumlarını güçlendirdi (Kovalevskiy, 2003: 224).

Şubat 1763'te Paris'te, Fransa ile İngiltere arasındaki denizcilik ve sömürge mücadelesine son veren antlaşma imzalandı. Hubertsburg Antlaşması, bir yandan Avusturya ile Saksonya, diğer yandan Prusya arasındaki kıta savaşını sona erdirdi (Frumenkov, 1971: 117). Rusya'nın savaşın sonucu üzerindeki etkisi belirleyici oldu. Avusturya İmparatoriçesi Maria Theresa'nın da belirttiği gibi St. Petersburg'un Prusya ile barış antlaşması imzalayarak Avusturya'yı terk etmesi, Viyana'yı Prusya'nın barış şartlarını kabul etmeye zorladı (Scott, 2001: 45). Güçler, savaş öncesi sınırlarını korudu ve Prusya, önceki savaşlarda ele geçirilen Silezya ve Glatz'ı elinde tuttu. Yedi Yıl Savaşları, Avrupa haritasını değiştirmede ve Avrupalı güçler arasındaki anlaşmazlıkları çözmedi. Kıtadaki statükoyu korudu ve yalnızca Avrupalı güçler arasındaki çelişkileri şiddetlendirdi. Ancak savaş, başlıca Avrupa devletlerinin güç dengesini önemli ölçüde değiştirdi. İngiltere, Fransa'nın sömürgeci gücünü ezdi, Kuzey Amerika ve Hindistan'daki kolonilerinde konumunu güçlendirerek en büyük deniz gücü olduğunu gösterdi. Avusturya ve Prusya savaştan kazançsız çıktı. Yedi Yıl Savaşları, Rusya'nın uluslararası prestijini ciddi şekilde güçlendirdi ve dünyaya artan gücünü gösterdi (Frumenkov, 1971: 117). 1756 ile 1763 yılları arasında Rus gücünde ve nüfuzunda muazzam bir artış oldu. Çatışma başladığında Rusya, Prusya karşıtı koalisyonun üçüncü ve en az önemli devleti olarak görülüyordu. 1756'da koalisyonun küçük ortağı, Prusya'ya karşı elde ettiği zaferlerle koalisyonun önde gelen üyesi oldu (Scott, 2001: 43-44). Rus birliklerinin eylemleri, II. Frederick ordusunun yenilmezliği efsanesini ortadan kaldırdı ve Prusya devletinin büyümesini geciktirdi. Yedi Yıl Savaşları sadece Avrupa'da gerçekleşmedi. Sınırların çok ötesinde de mücadeleler

gerçekleşti. Amerika'da İngilizler ve Fransızlar Kanada için, Asya'da ise Hindistan için savaştı. İngiltere, Fransa'nın sömürge topraklarına ve deniz gücüne belirleyici darbeler indirdi (Frumenkov, 1971: 117).

Yedi Yıl Savaşlarında Rusya'nın en zayıf noktası, birliklerin ikmal sistemi oldu. Bu sistem tam olarak Rus ordusunun stratejik hedeflerini karşılamadı. Rus ordusu geniş bir sahada hareket etmek ve uzun mesafeler kat etmek zorunda kaldı. Manevra kabiliyeti büyük ölçüde, birliklere istihbarat verileri sağlayan süvarilere bağlıydı. Bu nedenle bu savaşta Kazak süvarileri önemli bir rol oynadı. Atlı el bombası alayları da büyük önem taşıdı. Taktik alanında Rus ordusu büyük başarılar elde etti (Beskrovniy, 1958: 287) ve Yedi Yıl Savaşları, Rus ordusu için iyi bir deneyim oldu (Frumenkov, 1971: 118). Her ne kadar Yedi Yıl Savaşları Rusya'nın askeri gücünü göstermesi ve Rusya'nın büyük güç statüsü kazanmasında belirleyici bir faktör olmuşsa da John L. H. Keep'e göre Rusya'nın Yedi Yıl Savaşlarına katılması pahalı ve gereksiz bir hataydı. 30 milyon rubleye mal olan savaş "gelişmekte olan bir ülke" olarak Rusya'nın karşılayamayacağı bir rakamdı. Rusya bu savaşta asker olarak da çok fazla kayıp verdi. Prusya, Rusya'nın güvenliği için ciddi bir tehdit oluşturmuyordu. En kötü ihtimalle Frederick, Prusya'nın nüfuzunu Rusya'nın yavaş yavaş nüfuz ettiği Kurlandiya'ya taşıyabilirdi. Ancak daha doğudaki Baltık eyaletleri kralın hırslarının çok ötesindeydi (Keep, 219).

Savaşlar sırasında hem Fransa hem de Avusturya, müttefikleri Rusya'yı güçlendirmemek için çaba gösterdiler. Olaylar geliştikçe, Fransa ve Avusturya, Rus askeri başarılarından çekindiler ve Avrupa dengesinin Rus Devleti lehine bozulmasından korktular. Avusturya, Yedi Yıl Savaşlarında Rusya'nın kendi çıkarlarını tanımamış ve Rus ordusunu bir "yardımcı" kuvvet olarak kullanmaya çalışmıştır. İngiltere'yi bu savaşta bir numaralı düşmanı olarak gören Fransa da Prusya'dan daha çok İngiltere ile savaşmıştır. Prusya karşıtı koalisyonda iç birliğin olmaması, Prusya'nın nihai olarak yenilgiye uğratılmasına engel oldu (Frumenkov, 1971: 109).

Yedi Yıl Savaşlarında Rus ordusunun komutanı olan generallerin kalitesi vasattı. Başlıca komutanlar S. F. Apraksin, V. V. Fermor, P. Saltıkov ve A. B. Buturlin oldukça ihtiyatlılardı. Her biri mütevazı olan askeri yeteneklerini ortaya koydular. Apraksin'in daha önce askeri deneyimi vardı, ancak yaşlıydı. Askerleri adına Ortodoksların büyük perhizi sırasında oruç tutma zorunluluğundan muaf tutulmaları için olağan muafiyet talebinde bulunmadı. Bu yüzden ordusunun %20'si doğu Prusya'ya ilerlemesi sırasında yetersiz beslenmeden kaynaklı hastalandı. Bu da sıkıntılar yaşanmasına neden oldu. Fermor'un, Baltık Alman kökenli ve Lüteriyan olması onu Rus subay birliklerindeki meslektaşlarından uzaklaştırıyordu. Saltıkov becerikliydi; ama kararsız ve maceraperestti. Orduyu komuta ettiği ikinci seferde ciddi bir hastalık yüzünden kötü durumdaydı. Çarıçenin gözdesi olan Buturlin zafer kazanmak şöyle dursun bir savaşa bile tanık olmadan mareşal olmuştu. Bu kişisel eksiklikler, Rus sarayının istikrarsız politikasıyla daha da kötüleşti ve bu da başkomutanların hızla değişmesine neden oldu. P. A. Rumyantsev gibi komuta kademesinin orta kademelerinde yer alan subaylar savaşta hiçbir zaman gerçek bir nüfuz elde edemediler (Scott, 2001: 46-47).

4. Yedi Yıl Savaşlarında Rus Donanması

Yedi Yıl Savaşları sırasında Baltık Denizi'ndeki durum genel olarak Rus donanması için elverişliydi. Prusya'nın kendi donanması yoktu. Ancak İngiliz gemilerinin boğazlardan Baltık Denizi'ne girme olasılığı vardı. Bu durum göz ardı edilmedi. Rus komutanlığı denizde silahlı mücadele planı geliştirirken, İngiliz gemilerinin Baltık Denizi'ne geçişini engellemek için Baltık donanmasını yeniden düzenledi (Zolotarev ve Kozlov, 2003: 341).

Yedi Yıl Savaşlarının başlangıcında Baltık donanması, kadirga donanmasının yanı sıra Kronştadt ve Revel donanmalarından oluşuyordu. Ana kuvvetler Kronştadt'ta bulunuyordu (Rukavişnikov, 2018: 357). Kronştadt'taki donanmanın komutanı Amiral Mişukov'du. Bu donanmada, 954 silahlı 14 gemi, 5 firkateyn, 2 bombardıman gemisi vardı. Revel donanmasını önce Lewis ardından Polyanskiy komuta

etti. Bu donanmada 372'si silahlı olmak üzere 6 gemi ve 3 firkateyn vardı. Ayrıca Revel'de Kaşkin komutasında 42 kadırgalık bir donanma vardı (Korobkov, 1940: 65).

Donanmanın önceliği, belirli askeri-politik duruma bağlı olarak değişti. Konferans, her sefer için ayrı görevleri belirledi. 16 Ekim 1756 tarihli kararname ile Prusya kıyılarının ablukası Kronştadt ve Revel donanmalarına verildi. 21 Mart 1757'de Rus ordularının başkomutanı Mareşal Apraksin, donanmanın görevlerini netleştirdi. Bu görevlerden biri askeri kargo veya erzak taşıyan tek bir geminin düşman kıyısına ulaşmasına izin vermemekti. Donanmaya, tespit edilen tüm gemileri durdurmaları ve denetlemeleri emri verildi. Mayıs ayında 66 gemi denetlendi. Rus donanmasının Pomeranya kıyılarında uzun süre kalması düşman nakliyesi için caydırıcı oldu (Rukavişnikov, 2018: 359;363-364;366). Donanmanın Baltık kıyılarındaki faaliyetleri Prusya'nın denizden gelebilecek yardımı alamamasına neden oldu.

Donanmanın 1757'deki savaş kampanyasındaki diğer önemli görevlerinin başında doğu Prusya'daki askerlerin erzak ihtiyaçlarını karşılamak vardı. Ayrıca kıyıda Prusya kalelerinin ele geçirilmesinde orduya yardım etme bir başka önemli göreviydi (Popov, 2018: 77). Revel donanmasına, Prusya adına hareket eden korsan gemilerini aramak ve yok etmek emri verildi. Orduya yük taşıyan gemilerin korunması için de donanma görevlendirildi (Rukavişnikov, 2018: 366-367). Donanma, savaş hazırlıklarını yaparken donanmadaki iskorbüt¹¹ hastalığı, gemilerin savaşa hazırlanma sürecini geciktirdi (Popov, 2018: 76).

Donanma, yürütülen sefere tıbbi destek sağlaması açısından önemli görev üstlendi. Hastane gemisinde hastaların bakımı ve tedavisi için çeşitli tıbbi malzemeler aktarıldı. Gemiye gerekli miktarda ilaç ve tıbbi alet, yatak, iç çamaşırı, pansuman malzemesi verildi. Ayrıca hastane gemisine sadece hastalar için kullanılan yiyecek verildi. Bunun için 27 Mayıs'ta gemiye malt krakerleri¹² alındı. Ancak sayıları, yükleme kapasitesini önemli ölçüde aştı. Bu nedenle donanmanın diğer gemilerine de kraker tedariki yapıldı. Gemide hayvanlar için bir ağıl da yapıldı. İnekler sağılmaya yönelik ve taze et elde etmek için diğer canlılar kesildi. 22 Mayıs'ta bu hayvanları beslemek için gemiye büyük miktarda saman alındı. Hazırlıklar sırasında temel sorun sağlık personeli eksikliğiydi (Popov, 2018: 77).

31 Mayıs sabahı Amiral Mişukov komutasındaki 12 gemi, 1 firkateyn ve 1 hasta gemisi ile yola çıktı. Kısa süre içerisinde donanmadaki personelin sağlık durumu ve gemilerdeki hasta sayıları hakkında Amiral Mişukov'a raporlar gelmeye başladı. Başlangıçta az olan hasta sayısı giderek arttı. Rutubet, uygun olmayan yaşamsal koşullar, hastalıklı olanların sayısının artmasına neden oldu. En çok görülen hastalık iskorbüttü. Gemilerde hastalıklardan dolayı ölümler de görülmeye başlandı. 19 Haziran'da verilen rapora göre toplamda 299 hasta vardı. Bunların bir kısmı tedavi edilmeleri için karaya gönderildi. Gemilerde bulunan ilaçlar aktif olarak kullanılmasına rağmen çok başarı sağlanamadı. Zor hastalıklar olarak sınıflandırılan ve çoğu beriberi¹³ ve iskorbüt hastalığının neden olduğu hastalıklardan mustarip olan ağır hastalar, daha iyi tedavi almaları için bir hastane gemisine aktarıldı. Burada ilaçlara ek olarak onları tedavi etmek için diyet de uygulandı (Popov, 2018: 78).

¹¹ İskorbüt (skorbüt), C vitamini eksikliği nedeniyle ortaya çıkan bir hastalıktır. İskorbüt hastalığı ile birlikte anemi, enfeksiyonlara karşı direncin azalması, diş etlerinin şişmesi ve kanaması, diş kaybı, eklemlerde şişmeler, ateş ve kanamalar görülmektedir (Baysal, 2014: 237;243).

¹² Çimlenmiş tahıl tanelerinden (arpa, çavdar, buğday) yapılan malt krakerleri hem doğrudan yemek için hem de kvas yapımında yaygın olarak kullanılıyordu (Popov, 2018: 80).

¹³ Beriberi B₁ vitamini (Tiamin) eksikliğine bağlı bir hastalıktır. Sinir sistemi bozuklukları şeklinde görülen beriberi hastalığında, eklemlerde şişmeler ve ağrılar yüzünden refleks hareketinin durması ile denge kaybolur. Ayrıca kalp büyümesi ve yetmezliği de belirtileridir. B₁ vitamini zamanında temin edilmezse hastalık ölümlerle sonuçlanır (Baysal, 2014: 193;196).

1757'nin ilk seferinde, Rus donanması ilkbaharda 23 savaş gemisi, 2 firkateyn, 2 bombardıman gemisi ve 2 gemi ile denize açıldı (Lebedev, 1912: 34). Donanmanın 1757'deki görevi, doğu Prusya'da ilerleyen ordunun kanadını desteklemektir. Kürek donanması, ilerleyen ordu için birlikler, toplar ve erzak taşıyordu. Rus donanmasının faaliyetleri sonucunda düşmanın kıyı kalelerinin garnizonlarına asker, teçhizat ve yiyecek nakliyesi yapan gemiler durduruldu (Zolotaraev ve Kozlov, 2003: 342).

1757'de Rus donanması önemli başarılar elde etti (Beskrovniy, 1958: 270). Rus ordusunun, Doğu Prusya kıyısındaki Memel kalesini ele geçirmek için başlattığı saldırılara donanma da katıldı. 20 Haziran'da kapsamlı bir keşiften sonra gemiler belirlenen demirleme pozisyonlarını aldı ve kaleye ateş açtı. Donanma denizden yoğun bombardımanda bulunurken, 16.000 kişilik Rus ordusu da karadan kaleye saldırdı. Bu saldırılara dayanamayan Memel garnizonu 24 Haziran 1757'de kaleyi teslim etti. Bu liman kentinin ele geçirilmesi, Rus ordusunun taarruzunun gelişmesi için büyük önem taşıyan deniz yoluyla ikmal sağladı (Zolotaraev ve Kozlov, 2003: 341-342).

Donanma, Memel Kalesi'nin ele geçirilmesine yardımcı oldu ve onu bir üs haline getirdi. Rus gemileri doğu Prusya kıyılarını kapatarak deniz ulaşımını sağladı. Rus donanmasının aktif eylemleri, İngiltere'nin Rusya'ya karşı hareket etmesini engelledi (Beskrovniy, 1958: 270). Burada şunun altını çizmek gerekir ki denizlerde Fransa ile mücadele halinde bulunan İngiltere'nin Baltık Denizi'ne donanma göndermesi çok da olası değildi.

Eylül 1758'de ordunun Kolberg Kalesine saldırısı sırasında donanmaya, kuşatma birlikleri ve kara birlikleri için cephane teslim etmesi emredildi. Ancak gemilerin kötü durumu buna engel oldu. Fırtına sırasında 27 nakliye gemisinden 11'i battı, geri kalanı ise üslerine geri döndü (Beskrovniy, 1958: 274).

1758 kışında Rus ordusunun elde ettiği başarılar Prusya'yı zor durumda bıraktı. Bu bakımdan İngiltere'nin, Prusya'nın ısrarı üzerine donanmasını Baltık Denizi'ne göndereceği korkusu ortaya çıktı. Bu nedenle İngiliz donanmasının giriş yapabileceği boğazların savunması 1758'de Rus donanması için önemli bir görev haline aldı. Bu sorunu çözmek için 26 Nisan'da Rusya ile İsveç arasında bir anlaşma imzalandı. Bu tarihlerde Rus-İngiliz ilişkilerinde gerginlik azalmıştı. Baltık ülkeleriyle ticaret yapan İngiltere, Rusya ile silahlı bir çatışmadan kaçındı. İngiliz donanmasının Baltık Denizi'nde ortaya çıkma tehlikesi sona ermişti (Zolotaraev ve Kozlov, 2003: 345). Böylece Rus donanması daha rahat bir şekilde hareket edebildi.

1759'un başlarında donanma Prusya kıyılarını ablukaya alarak, bölgedeki Rus askerlerine takviye kuvvet ulaştırdı. Ayrıca erzak ve topçu malzemeleri tedarik etti ve karaya asker çıkartarak önemli görevler üstlendi (Lebedev, 1912: 34). Rus donanması, deniz iletişimini Prusyalı korsanların saldırılarından ve ayrıca İngiliz gemilerinin Baltık Denizi'ne girmesi durumunda İngilizlerden korumak için Pomeranya kıyılarında ve Kolberg-Karlskrona bölgesinde seyir gerçekleştirdi. Prusyalı korsanların Baltık Denizi'ndeki eylemlerinin yoğunlaşmasıyla bağlantılı olarak Rusya, Prusya kıyılarının abluka altına alındığını duyurdu. Prusya limanına giriş tüm gemiler için yasaktı. Prusya gemilerine ödül muamelesi yapıldı. Tarafsız gemilere üzerinde askeri kargo bulunması halinde el konuldu. Donanma aynı zamanda asker nakletti. Ordulara cephane ve yiyecek sağladı (Zolotaraev ve Kozlov, 2003: 348).

Amiral Mişukov'a, 1760 yılında Kolberg Kalesi'ni alma görevi verildi. Mişukov, kara kuvvetlerinin yaklaşmasını beklemeden 17 Ağustos'ta kaleyi denizden bombalamaya başladı. Diğer yandan Kolberg'e karadan saldırmak için 3.000 kişilik bir saldırı kuvveti indirdi. İlk başta mücadele başarıyla gelişti. Gemiler, Kolberg'e günlerce topçu ateşi açarak şehirde çok sayıda yangın ve yıkıma neden oldu. Ancak çıkarma kuvvetinin yetersizliği nedeniyle Kolberg alınamadı. Eylül ayı başlarında II. Frederick büyük ordu kuvvetlerini Kolberg'e nakletti. Mişukov, kalenin kuşatmasını kaldırmak zorunda kaldı. Kolberg'i yalnızca donanmanın güçleriyle ele geçirme girişimi başarısızlıkla sonuçlandı ve bu da memnuniyetsizliğe neden oldu. Amiral yeterince kararlı olmadığı gerekçesiyle görevinden alındı (Zolotaraev ve Kozlov, 2003: 350-351). Amiral Mordvinov yıllık para cezasına çarptırıldı. Ölüm

cezalarına çarptırılanlar olmasına rağmen Çariçe Yelizaveta cezaları sürgüne ve ağır çalışmalara çevirdi. Bazı kişilerin ise rütbeleri düşürüldü (Anisimov, 2016: 123). Baltık donanması komutanlığına genç ve enerjik Koramiral A. İ. Polyanskiy getirildi (Zolatarayev ve Kozlov, 2003: 351).

Polyanskiy'in göreve getirilmesi sonrasında donanmaya tekrar kara ordusuna yardım edip Kolberg'i alma emri verildi. 20.000 kişilik kara ordusunun başında Rummyantsev vardı. Ayrıca donanmanın 7.000 kişilik çıkarma birliği vardı. Kaleyi almak adına hem karadan hem de denizden saldırıldı. İlk saldırı sonrası güçlendirilen kale, Rummyantsev'e teslim olduğu 6 Aralık'a kadar dayandı. Donanma, eylül ayının sonunda limanlarına dönmek zorunda kaldığı için bu teslimi göremedi. Yine de donanma denizden yaptığı bombardımanla kalenin alınışına katkıda bulundu (Lebedev, 1912: 35).

Savaş sırasında donanmanın ne kadar önemli olduğu kanıtlandı. Donanmanın aktif desteği olmadan birçok başarı düşünülemezdi. Savaş sırasında Rus donanması önemli ölçüde büyüdü ve güncellendi. Birçok savaş gemisi ve kadirga inşa edildi. Yetenekli eylemleriyle savaşın başarılı bir şekilde sona ermesine katkıda bulunan Senyavin kardeşler, Polyanskiy ve diğerleri gibi birçok yetenekli amiral, Rus donanmasında ön plana çıktı (Beskrovniy, 1958: 288).

5. Sonuç

Yedi Yıl savaşları sırasında Rusya'nın en çok sıkıntı çektiği konuların başında ordunun iaşesinin sağlanması geldi. Bu durum zaman zaman ordunun zor durumlar yaşamasına sebebiyet verdi. İaşe sıkıntısı çekilmesinin en önemli nedenlerinden biri, savaşın Rusya'dan çok uzak sahada gerçekleşmesiydi. Bu durum, ordunun ihtiyaçlarının önemli bir kısmının Lehistan ve aktif savaşın devam ettiği bölgeden karşılanmasına neden oldu.

Rusya, savaşın başlangıcında Prusya'ya karşı stratejik üstünlük sağlayacakken iaşe sıkıntısı nedeniyle ordunun fethettiği yerlerden geri çekilmesi nedeniyle bunu başaramadı. Rus ordusunun geri çekilmesi, Prusya'ya zaman kazandırdı ve savunmasını yeniden kurmasını sağladı. Rus ordusu Prusya'ya stratejik üstünlük sağlayacağı bazı yerlerde müttefikleri Avusturya ve Fransa'nın yanlış yönlendirmelerinden dolayı da bu üstünlüğü sağlayamadı. Taktik anlamda komutanların tecrübesiz olmaları da bu üstünlüğü kurmasını olumsuz etkiledi.

Savaş sırasında St. Petersburg'da Çariçe Yelizaveta'nın önderliğinde toplanan "konferans" savaşı yönlendirdi. Bu durum birtakım olumsuzluklara neden oldu. Savaşılan bölgenin uzaklığı, alınan kararların geç öğrenilmesine ve bu da bazı durumlarda tereddütler yaşanmasının yanı sıra büyük bir zaman kaybına sebebiyet verdi.

Rusya, Yedi Yıl Savaşları süresince kendisi için çok maliyetli bir savaşı yürütmeye çalıştı. Ekonomik anlamda oldukça sıkıntıya düştü. Rusya savaşı devam ettirebilmek için borçlanmaya gittiği gibi parasının değerini düşürerek bakır para basmak mecburiyetinde kaldı.

Yedi Yıl Savaşları, Rusların performans olarak Avrupa'daki askeri dengeleri değiştirebilecek önemli bir güç haline geldiğini göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Ortak düşmana karşı yapılan ittifak sırasında hem Fransa hem de Avusturya, Rusya'nın çok büyük kazanımlar elde edip güçlenmesini istemediler. Bundan dolayı savaş içerisinde her iki devlet de kendi menfaatleri doğrultusunda Rusya'yı yönlendirmeye çalıştı. Rusya, ittifak gereği bu devletlere yardımcı olmaya çalışsa da kendi menfaatleri gereği doğu Prusya'yı ve Baltık kıyılarını elde etmeye çabaladı. Askeri anlamda Prusya'ya karşı elde ettiği başarılarla bunu da sağladı.

Rusya, Prusya ile yaptığı mücadelelerde doğu Prusya topraklarını ele geçirmişse de Çariçe Yelizaveta'nın ölümünden sonra tahta geçen Prusya hayranı III. Petro tüm kazanımlardan vazgeçti. Rusya bu savaştan sadece prestij kazanarak çıktı. Bu savaşta subayların ve askerlerin kazandığı tecrübeler Rusya'nın daha sonra yaptığı savaşlara olumlu bir tecrübe aktarımı sağlayacaktı.

Savaş sırasında Rus donanması, Prusya'nın Baltık kıyılarını ablukaya alması, kalelerin kuşatılması sırasında denizden bombalama yapması, karaya asker çıkarması ve orduya ikmal malzemeleri sağlaması bakımından oldukça yararlı işler yaptı.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma için etik kurul onayı gerekli değildir.

Destek Beyanı

Bu çalışma finansal destek alınmadan yapılmıştır.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Çalışmanın tamamı tek yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA) Bab-ı Asafi Divan-ı Hümayun Name-i Hümayun Kalemî (A.DVNS.NMH), d 8, sayfa 358 belge no: 276.
- BOA. A.DVNS.NMH, d 8, sayfa 363, belge no: 280.
- BOA. AE. SMST. 49/3534.
- Anisimov, M. Yu., (2016), "Russkie Ocadı Semiletney Voynı 1756-1763", *İstoriya Voennogo Dela: İssledovaniya i İstoçniki*, Tom: 8, ss. 107-133.
- Anisimov, M. Yu., (2020), *Rossiyskaya Diplomatiya i Semiletnyaya Voyna*, Moskva.
- Bain, R. N. (1900), *The Doughter of Peter The Great*, New York.
- Baysal, A., (2014), *Beslenme*, Ankara.
- Beskrovnyı, L. G., (1958), *Russkaya Armiya i Flot v XVIII Veke*, Moskva.
- Bespalov, V. A., (2018), "K Voprosu o Poteryax v Gross-Yegersdorfskom Srajenii 30 Avgusta 1757 goda i Veroyatnom Meste Zahoroneniya Pavşix", *Vremya Muzeya*, Sbornik Statey, Vispusk 1, Kaliningrad. ss. 337-356.
- Beydilli, K, (1985), *Büyük Friedrich ve Osmanlılar*, İstanbul.
- Frumenkov, G. G., (1971), "Rossiya v Semiletney Voynı", *Voprosı İstorii*, No:9, ss. 107-119.
- Fuller, W. C., (1992), *Strategy And Power İn Russia 1600-1914*, New York.
- Hosking, G., (2019), *Rusya ve Ruslar, Erken Dönemden 21. Yüzyıla*, Çeviren: Kezban Acar, İstanbul.
- Kaplan, H. H., (1968), *Russia and the Outbreak of the Seven Years' War*, Berkeley and Los Angeles.
- Karpinskiy, T., (2020), "Neizvestnie İkonografiçeskie İstoçniki Po İstorii Ruskoy Armii. Russkiy Garnizon v Elbinge ve Vremya Semiletney Voynı Glazami Oçevıdtsev (Elektronniy Resurs)", *İstoriya Voennogo Dela: İssledovaniya i İstoçniki*, T.XI, ss. 162-196.
- Krasnoy, V. G.-Daynes, V. O., (2001), *Nazvanie: Russkiy Voенno- İstorıçeskiy Slovar, Vıhodnie Dannie*, Stranitsı: Olma-Press.
- Korobkov, N., (1940), *Semiletnyaya Voyna (Deystviya Rossii v 1756-1763)*, Moskva.
- Kostomarov, N. İ., (2007), *Russkaya İstoriya*, Moskva.
- Kovalevskiy, N. F., (2003), *Hronologiya Vsemirnoy Voennoy İstorii*, Moskva.
- Kreminin, G. V., (2018), "P. A. Rummyantsev, İ. A. Gannibal i Gross-Yegersdorfskaya Batalia", *Vremya Muzeya*, Sbornik Statey, Vispusk 1, Kaliningrad, ss.324-336.
- Kurat, A. N., (2020), *Rusya Tarihi*, Ankara.
- Lebedev, A. İ., (1912), "Flot Pri Blijayşih Preemnikah Petra Velikogo 1725-1761 gg.", *İstoriya Russkoy Armii i Flota*, Moskva, ss. 5-36.
- Marston, Daniel, (2001), *The Seven Years War*, Oxford England.
- Maslovskiy, (1888), *Russkaya Armiya Semiltnyuyu Voynu*, Vipusk Vtoroy, Moskva.
- Menning, Bruce W., (2005), "The İmperial Russian Army, 1725-1796", *The Military History Of Tsarist Russia*, Edited zby: Frederick W. Kagan and Robin Higham, New York.

- Naumov, V. L., (1993), "Yelizaveta Petrovna", *Voprosi İstorii*, No:5.
- Otoçkin, V. V., (2016), "Personalizatsiya Uçastiya Nijnih Çihov Russkoy Artillerii v Osnovnih Srajeniyah Semiletney Voyni 1756-1763 godov", *Voyna i Orujie: Novie İssledavaniya i Materiali. Trudi Sedmoy Mejdunarodnoy Nauçno-Praktičeskoy Konferentsii 18-20 Maya 2016 g.* St. Peterburg, ss. 223-233.
- Petrova, A. N., (1892), *Russkaya Voennaya Sila*, Tom:II, Moskva.
- Polkovodtsı Ekaterini II*, (2014), Moskva.
- Popov, Yu. M., (2018), "Vıpolnenie Boevih Zadaç i Zabolevaemost Liçnogo Sostava Korabley Russkogo Flota v Voynе C Prussiey", *Faktı i Simvoli*, No: 1 (14), ss.76-83.
- Rambaud, A., (2004), *Russkie i Prussaki. İstoriya Semiletney Voyni*, Moskva.
- Redman, H. J., (2014), *Frederick The Great And The Seven Years War, 1756-1763*, North Carolina.
- Rukavişnikov, E. N., (2018), "Baltiyskiy Flot Rossii v Semiletney Voynе 1756-1763 gg.", *Vremya Muzeya*, Sbornik Statey, Vispusk 1, Kaliningrad, ss.357-371.
- Scott, H. M., (2001), *The Emergence Of The Eastern Powers, 1756-1775*, Cambridge.
- Slavnitskiy, N. R., (2017), "Remontnie Raboti v Sankt-Peterburgskoy i Viborgskoy Krepostyah v Godi Semiletney Voyni", *St. Peterburg i Strani Severnoy Evropı: Materialı Vosemnadstatoy Ejegodnoy Mejdunarodnoy Nauçnoy Konferentsii*, St. Petersburg, ss. 73-80.
- Szabo, F. A. J., (2008), *The Seven Years War in Europe 1756-1763*, London.
- Vinogradov, V. N., (2004), "Yelizaveta Petrovna i Mariya Teraziya Na Kurtih Virajah Evropeyskoy Politiki", *İstoriya Balkan Vek Vosemnadtsatıy*, Moskva. ss. 84-111.
- Zolatarev, V. A.- Kozlov, İ. A., (2003), *Tri Stoletiya Rossiyskogo Flota*, Tom Perviy XVIII. vv. St. Peterburg.

Ek 1: Yedi Yıl Savaşlarında Rus Ordusu'nun Savaştığı Coğrafya

Kaynak: Scott, H. M., (2001), The Emergence Of The Eastern Powers, 1756-1775, Cambridge., 45.